

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK
DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

Mehmet Fatih IŞIK

**Yüksek Lisans Tezi
Beden Eğitimi ve Spor
Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ÖKTEM
2021
(Her Hakkı Saklıdır)**

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ**

(An Investigation of Secondary School Students' Sportsmanship Behaviors in Terms of
Diverse Variables: Erzurum Sample)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet Fatih IŞIK

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ÖKTEM

Bayburt
Kasım, 2021

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ÖKTEM danışmanlığında, Mehmet Fatih IŞIK tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışma / /2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....

İmza:

Jüri Üyesi :.....

İmza:

Jüri Üyesi :.....

İmza:

Bu tezin Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

...../...../2021

Doç. Dr. Fatih GÜRBÜZ

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Erzurum İli Örneği” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

/ /2021

İmza

Mehmet Fatih IŞIK

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, tezimin her aşamasında yanımda olan danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ÖKTEM'e teşekkürlerimi borç bilirim.

Başta ailem olmak üzere bu süreçte her anlamda yanımda olup bana destek veren tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim ayrıca gerek bilgi alışverişinde gerek literatür araştırmasında bana sonsuz destek veren, araştırmama katkıda bulunan, aynı yollardan geçtiğimiz saygı değer kardeşim M. Talha Han'a emeklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

Mehmet Fatih IŞIK

Kasım 2021, 55 sayfa

Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Buradan hareketle sporun ve sportmenliğin yeni yetişen neslin üzerinde ne kadar önemli olduğu, gelecekte yapılacak araştırmalara katkı sağlamanın ve daha fazla araştırma ile desteklenmesinin elzem olduğu da görülmektedir. Çalışmanın evrenini, Erzurum ilinde eğitim gören ortaokul öğrencileri, örneklem grubunu ise rastgele yöntemle seçilmiş 5. sınıf, 6. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıfta öğrenim gören toplam 303 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ) yer almıştır. Araştırmada Kruskal Wallis, Mann Whitney u Testi ve Normallik Testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonucunda, alt boyutlar ve toplam puan açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Kulüp sporcusu olma durumuna göre yapılan analiz sonucunda, pozitif davranış sergileme alt boyutunda ve ölçek toplam puanında bir kulübün sporcusu olmayanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Negatif davranışlardan kaçınma alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Sınıf değişkeni temel alınarak yapılan analiz sonucunda, sınıf değişkeni ile ölçek toplam puanı, pozitif davranış sergileme alt boyutu ve negatif davranıştan kaçınma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Anne- Baba eğitim düzeyi ile okul başarı durumu değişkenleri temel alınarak yapılan analiz sonucunda ise ölçek toplam puanı, pozitif davranış sergileme alt boyutu ve negatif davranıştan kaçınma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Okul takımında oynama değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonuçlarına göre okul takımında oynama değişkeni ile pozitif davranış sergileme alt boyutunda, negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sportmenlik, sportmenlik davranışı, beden eğitimi dersi, değerler eğitimi.

ABSTRACT
MASTER DISSERTATION
AN INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' SPORTSMANSHIP
BEHAVIORS IN TERMS OF DIVERSE VARIABLES: ERZURUM SAMPLE

Mehmet Fatih IŞIK

November 2021, 55 pages

The aim of this study is to examine the sportsmanship behaviors of secondary school students in terms of various variables. From this point of view, it is seen that how important sports and sportsmanship are on the new generation, it is essential to contribute to future research and to support it with more research. The study population consists of secondary school students studying in Erzurum, and the sample group is a total of 303 randomly selected volunteers studying in the 5th, 6th, 7th and 8th grades. Personal Information Form and Physical Education Course Sportsmanship Behavior Scale (PECSBS) were used as data collection tools. Kruskal Wallis, Mann Whitney U Test and Normality Test were applied to the data. SPSS 26 package program was used for the analysis. The analysis of the gender variable shows no statistically significant difference in terms of sub-dimensions and total scores. Being a club athlete creates a statistically significant difference showing positive behavior and the total score of the scale in favor of those who are not athletes of a club ($p < 0.05$). No meaningful difference was found in the sub-dimensions of avoiding negative behaviors. The analysis conducted based upon the grade of the students does not indicate any statistically significant difference between the total score and the sub-dimension of exhibiting positive behavior and the sub-dimension of avoiding negative behavior. As for the result of the analysis based upon the parents' education level and the students' academic achievement, a statistically significant difference was detected between the total score and the sub-dimension of exhibiting positive behavior and avoiding negative behavior. The Man Whitney U test was conducted to determine the correlation between the physical education sportsmanship behavior scale based upon the variable of playing in the school team, and total scores. According to the results of the Man Whitney U test, with the variable of playing in the school team no statistically meaningful differentiation was observed in the sub-dimension of exhibiting positive behavior, negative behavior avoidance sub-dimension and scale total score.

Keywords: Sportsmanship, sportsmanship behavior, physical education lesson, values education.

İÇİNDEKİLER

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş	1
-------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Bilgiler	3
Değer ve değerler eğitimi	3
Beden eğitimi ve spor.	6
Spor Kavramı.....	10
Sporun işlevi ve yararları.....	12
Değerler Eğitimi ve Spor.....	17
Spor kültürü ve olimpik kültür.....	18
Olimpizm ve olimpik hareket.	19
Olimpik eğitim.....	21
Sportmenlik	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Materyal ve Yöntem	25
Materyal.....	25
Araştırmanın Amacı	25
Araştırma Modeli.....	25
Araştırmanın Sınırlılıkları	25
Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	26
Veri Toplama Teknikleri	26
Kişisel bilgi formu.	26
Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği.....	27
Verilerin Analizi.....	27

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular	28
Çıkarımsal İstatistikler.....	32

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç	37
-------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM

Öneriler	42
Kaynakça	43
Ekler	50
Özgeçmiş	55

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ölçeği Alt Boyutlarına ve Toplam Puanına İlişkin Çarpıklık- Basıklık Normallik Testi Sonuçları.....	28
Tablo 2. Ölçeği Alt Boyutlarına ve Toplam Puanına İlişkin Normallik Testi	28
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	29
Tablo 4. Katılımcıların Sınıf Dağılımları	29
Tablo 5. Katılımcıların Anne – Baba Eğitim Düzeyi Dağılımları	29
Tablo 6. Katılımcıların Beden Eğitimi ve Spor Dersinde En Fazla İlgilenilen Spor Branşı ...	30
Tablo 7. Katılımcıların Bir Kulüpte Sporcu Olma Dağılımı	30
Tablo 8. Katılımcıların Okul Takımında Oynama Durumu Dağılımı	31
Tablo 9. Katılımcıların Okul Başarı Durumu Dağılımı	31
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	32
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları	33
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları.....	33
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Başarı Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları	34
Tablo 14. Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	35
Tablo 15. Bir kulübün Sporcusu Olma Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları....	35
Tablo 16. Okul Takımında Oynama Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları	36

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ASAGEM	: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: T¼rk Dil Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve K¼lt¼r Örg¼t¼)
TMOK:	: T¼rkiye Milli Olimpiyat Komitesi.

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Spor; anlam bakımından insan ruhunu olumlu yönde etkileyen davranışları bünyesinde bulundurduğu gibi; insani özellik taşıyan olumsuz kavramları da içermektedir. Sportmenlik ise öncelikli olarak insanlık onuruna karşı sergilenen saygının ifadesi olarak ortaya çıkmış, ilerleyen zamanlarda ise adil ve dürüst oyun oynamanın ahlaki boyutunda kendisini kabul ettirmiştir (Pehlivan, 2004, s.50). İyi bir sporcu olmanın asıl esası iyi bir insan olmaktır bunun temelinde değerler eğitimi vardır. *Farabi*'nin, “Erdemli Şehir” adlı bir hayali vardı. Farabi’ye göre doğru eğitim alan insanlar aldıkları eğitim doğrultusunda daha iyi ve daha yaşanabilir bir dünya oluşturabilirler. Ona göre güzel bir dünya mümkündür ve bunun yolu eğitimidir; değerler eğitimidir. Bu bakımdan beden eğitimi ve spor gelişiminde değerler eğitiminin önemli yeri vardır.

Özdenk’in (2020), bir dergide yayınlamış olduğu makalesinde spor aracılığı ile değer aktarımının zaman zaman olumsuz olabileceğini, ülkelerin spor kültür ve politikalarının spor aracılığı ile değerler aktarımında önemli bir role sahip olduğunu belirtirken diğer taraftan sporu yalnızca kazanmak–kaybetmek olarak gören bireylerde sportmenlik ve sportif erdem olgusunun benimsenmediği ve bu konuda değerler eğitiminin çok önemli olduğunu konu edinmiştir.

Bu doğrultuda gidildiği zaman spor; bireye fiziksel ve zihinsel olarak gelişim sağlamakla beraber heyecan, hırs, mücadele etme ve galibiyet gibi kazanımlarda sağlayabilmektedir. Fakat bireylerdeki aşırı kazanma isteği bireyleri spor ahlakı ve sportif erdem olgusunun dışına çıkararak; sportmenliğe yakışmayan, ahlak dışı hareketlerin sergilenmesine sebep olmaktadır.

Spor ortamında birey kendi kabiliyetlerini ve diğer bireylerin yeteneklerini anlamayı, eşit şartlarda yarışmayı, mağlubiyeti kabul ederek rakiplerini tebrik etmeyi, galip geldiği vakit alçak gönüllü olabilmeyi, yardım sever olmayı, doğayla ve vakitle yarışarak zamanını ve emeğini en müsait halde kullanmayı ve kurallara uymayı öğrenir. Bireyin temelinde var olan ve ortaya çıkarılmasında sporun da etkili olduğu erdemler, bireylerin gündelik yaşamlarını etkiler.

Araştırmalara bakıldığında, sportmenlik kavramı, sporda yapılan kuralların içselleştirilmesi ve yarışma öncesi ve sonrasında bu kurallara bağlı kalınması olarak ifade

edilebilir. İlk bakışta çok derin bir geçmişi vardır. Bunun antik çağlardan günümüze olimpiyatlara kadar sporun en önemli konularından biri haline geldiği söylenebilir. Buna oyunun adil bir şekilde devam etmesini, rakibin haklarına saygı gösterilmesini ve bir galibiyet veya mağlubiyet durumunda oyunun yapısını bozmadan duruma uyum sağlamayı kapsadığı söylenebilir. Bu tür davranışlar toplumdaki bireylere aktarılırsa beden eğitimi derslerinin örtük müfredatında bu konuların yer alması faydalı olacaktır.

Özellikle ilköğretim öğrencilerine yönelik böyle bir tutuma sahip olmanın günümüzün sportmenlik anlayışının oluşmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu araştırma, beden eğitimi dersi sportmenlik davranış ölçeği kullanılarak ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını çeşitli değişkenler açısından inceleyip literatürdeki eksikliği ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırma literatürdeki kaynaklarla sınırlıdır. Bu sınırlılık, bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle bu konunun önemi ve gerekliliği anlatılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Bilgiler

Değer ve değerler eğitimi

Sosyal bilimlerde ilk defa Znaniecki tarafınca kullanılan değer terimi Latince “değerli olmak” ya da “kuvvetli olmak” anlamındaki “valare” teriminden oluşturulmuştur (Bilgin, 1995). Değer açıklamalarında bağlantısı en çok üstelenen terimler, iman ve standart amaçlardır (Mehmedoğlu, 2006). Değerler bireylerin hisleri, ideaları ve alışkanlık boyutlarıyla yakından ilgilidir ve sosyal bilimcilerin geneli değerlerin birey davranışlarını açıklamada önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir (Kuşdil, & Kağıtcıbaşı, 2000, s. 59).

Değerler konusu, sosyal bilimlerin farklı alanlarında birçok açıdan incelendiğinden dolayı literatürde farklı tanımlar ve yaklaşımlar bulunmaktadır.

Özgüven (1994), değer bir yandan kişisel tavırları ve zihinsel eylemleri etkilediğini, bir yandan ise kişilerin yaşam tarzları yansıttığını kabul etmektedir. Değer vermek insan yaşamının devam etmesinde özsel bir kavramdır insan yaratılışının önemli şartlarından birisidir. Bu antropolojik koşul, insan yaşamı ile beraber ortaya çıkmış olan ve kültürel yapılarla birleşen bir niteliktir. Tabiat devamlı değişim içerisindedir ve bu değişimlerin insanın yaşamının anlam kazanmasında rolü vardır. Fakat yine de anlam ve değer vermek bizlere nesnel dünyadan gelip ve o dünya hakkında bilgi edinmemizi sağlayan süreç olmadıkları gibi aksine bizlerden dünyaya iletildiklerinden dolayı yalnızca insanın isteğine bağlıdır (Nutku, 2011).

Değerler, bireylere hayatlarında seçimler yapabilmeleri için rehber olur. Birey, sosyal yaşamını sürdürürken kendine ait bir değerler sistemi oluşturur, bu şahsi sistem kişinin içerisinde olduğu toplumdaki diğer bireyler ile paylaştığı kültür yoluyla şekillendirilir (Bradshaw, Healey, & Smith, 2001).

Toplu yaşamın uyumlu bir şekilde devam edebilmesi için ortak alışkanlık şekilleri, töre, gelenek, ahlak ve din gibi değer sistemleri ve toplumsal kurumlar oluşturulmuştur. Toplumlar arasında zamanla farklılık gösteren bu ortak değerler nesnel bir gerçeklik olarak bireyi sarmaktadır (Köknel, 1982). Bir toplumda iyi ve kötünün benimsenmesi, uygun düşünceye sahip olma ve davranış şekilleri değerler tarafından oluşturulur. Toplum için uygun olanın belirlenmesinde kullanılan kaynakların tümü değer kaynaklarıdır. Bir toplumda değerlerin belirtildiği ve dikkat çektiği tüm mekanizmalar ise bireyin üstlendiği toplumsal

rollerdir. Kişinin rolünü gerçekleştiren eylemler ise önem sırasına göre bir dizilim ve devamlılık göstermektedir (Asagem, 2010).

Bireyin bir fiil ya da yaşam biçiminden beklediği tatmin kaynağı değer olarak tanımlanmaktadır. Bir şahıs ya da topluluk için faydalı olan her şey değer olarak düşünülebilir ve istenilen değil istenilebilen olanı içerir. Değerler, bireylerin kendi hayatındaki kavramlara verdiği önemdir (Pehlivan, 2004, s. 52). Doğruluk, erdem sahibi olmak, Adaletli olmak, saygı, dostluk, sevgi kavramları bireyden bireye değişiklik göstermektedir. Bundan dolayı, her insan kendi değeri ile yaşar ve bu kavrama verdiği önem farklıdır (Kılavuz, 2003).

Eğitimciler değeri; toplum tarafından kabul gören düşüncelerin, standartların ve hedeflerin toplamı ya da kişinin toplum içerisinde varlığını devam ettirebilmesi için geliştirmiş olduğu davranışların tümü olarak adlandırmışlardır (Titus, 1994). Eğitim ise gelecek nesillere değer aktarımının gerçekleştiği süreç olarak tanımlanabilir (Sarı, 2005, s. 75). Değerler eğitimi çoğu dünya ülkelerinde eğitim, karakter ve ahlak kavramları olmak üzere genellikle benzer ifadeler ile kullanılmıştır (Powney ve vd, 1995; Balat, 2007; Lovat, & Toomey, 2009; Brady, 2010, s. 219; Ishii, 2010). Daha geniş çaplı olarak ele alacak olursak vatandaşlık ve ahlak eğitimine vurgu yapan bir eğitimidir. Güncel olarak bu kavramları içerisinde bulunduran aynı zamanda sosyal ve kültürel gelişimi de içine alan karakter eğitimi, erdem, tutum ve bireysel niteliklerin gelişimi ile ilişkilidir (Halstead, & Taylor, 2000). Birçok farklı isim ve tartışmaların sonucunda yakın zamanlarda “değerler eğitimi” adıyla tüm dünya literatüründe kabul görmüştür (Carr, 2000, s. 50).

Günümüzde değerler eğitiminin öğrenilmesi ve öğretilmesi geçmişteki yaşantılara göre daha zordur çünkü geçmiş dönemde birçok değer yaşantı olarak kabul görmüş ve yaşantı yoluyla kolayca kavranabilmiştir. Günümüzde ise değer öğrenimi ve öğretimi için sadece yaşantılar yeterli olmamaktadır. Çünkü yakın dönemde toplumsal hayatta kişinin değer mekanizmasına etki eden ve değişmesini sağlayan etkenler çoğalmıştır. Değer öğreniminin gerçekleşip kalıcı olması rastlantılara ve kontrol edilemeyen dış mekanizmalara bırakılmamalı, değer eğitimi ile ilgili sürekli devam eden gelişim ve değişimler dikkatlice takip edilmelidir (Gömleksiz, 2007, s. 650).

Değerler bireylerin dış çevrelerinden etkilenmeleri sonucu ortaya çıkar. Bu yaşantı sonucu oluşan kazanımlar bireylerin bulundukları ortamlardan edindikleri tecrübe ve bilginin ürünüdür. Her bireyin deneyimleri, bilgileri ve kişilik özellikleri farklılık gösterdiği gibi değer anlayışları da farklılık gösterebilir. Aile, arkadaş çevresi, dış iletişim gruplarının tümü kişisel değerlere etki edebilecek değer kaynaklarıdır (Schermerhorn, Hunt, Osborn, & Uhl-Bien, 2011).

Değerler eğitimi farklı kaynaklardan beslenerek, aile, arkadaş çevresi, sosyal yaşamı oluşturan topluluklar içerisinde bulunabilecek (Yazıcı, 2007) değerlerinin farkında, olgunluk seviyesine gelmiş, kişilik görevlerini üstlenip yerine getirebilecek ve uygun davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmeyi amaçlar (Kantar, 2014).

Ebeveynler tarafından verilen değerler eğitimi yetersiz olmakla birlikte aileden alınan değerler eğitimi ile toplum düzenini sağlamak için gerekli olan değerler farklı olabilir. Bundan dolayı değerler eğitimi yalnızca aileye bırakılamayacak kadar önemlidir (Kymlicka, 2004). Oluşan bu yetersizliği kapatabilmek için devreye okullar girmektedir. Çünkü okullarda tecrübe sahibi olan ve farklı öğretim materyallerine sahip öğretmenler bulunmaktadır.

Değerler, eğitim-öğretim programlarının temelini oluşturmaktadır (Sanchez, 1998, s. 110). Eğitim kurumları öğrencilere, eleştirel düşünceye sahip olma ve ahlaki bakış açısını kazandırmalıdır. (Kymlicka, 2004). McCrary (1999), bu konuda öğretmenin önemini şu şekilde dile getirir: “Sınıf öğretmeni okul kapısına doğru yürümeye başladığı andan itibaren istese de istemese de değerleri öğretmeye başlamıştır”.

Bu sebeple, her branştaki öğretmenler öğrencilerinin düşüncelerini artırmayı, onlara cesaret vermeyi, düşüncelerini aktif hale getirmelerini ve hedeflerinin belirlenmesini istemelidir. Öğretmenler öğrencilerine değer kavramının anlaşılması noktasında destek vermelidirler ki öğrenciler karmaşık durumlar karşısında mantıklı kararlar alabilsinler (Lakshimi, 2009, s. 3). Değer aktarımının gerçekleştirilmesinde kullanılan en önemli yöntemin rol model almak-alınmak olduğu literatürde çokça bulunmaktadır (Sarı, 2005, s. 86). Öğretmenler öğrencilerinin gündelik yaşamlarının kahramanlarıdır. Bundan dolayı söz ve davranışlarında dikkatli olmaları çok önemlidir.

Etkili bir değerler eğitimi için öğretmenler belirli kurallara bağlı olmalı ve öğrencilere saygılı davranışlar sergilemelidirler. Dikkatli hareket etmeyen öğretmenler değer aktarımını öğrenciye çok iyi yapsalar bile bunları kendi yaşamlarında uygulamaya koymadıkları zaman öğrencileri üzerinde istenilen etkiye sahip olamazlar. Titus (1994), uygulama yapmamanın etkisini şu şekilde ifade etmektedir: “Dediğimi yap, yaptığımı yapma mantığı işlememektedir”. Hatta öğrencilere göre öğretmenin söylediklerinden ziyade yaptıkları daha dikkat çekici ve önemlidir. Onlara göre davranışlar kelimelerden daha yüksek sesle konuşmaktadır.”.

Çocuklara aktarılan değer eğitiminde öğreticinin rolü fazlasıyla önemlidir fakat öğrenciler yalnızca okuldaki öğretmenlerinden faydalanmazlar değişik alanlarda da öğreticileri vardır. Bundan dolayı bütün eğitim kurum ve kuruluşlarının hedefleri başta ahlaki değer olmak üzere tüm manevi değerleri içermelidir. Eğitim kurumları öğrencilere yaşamlarını nasıl şekillendirecekleri ve hayatlarında nelere dikkat etmeleri gerektiği noktasında rehber

olmalıdırlar. Çünkü Kerschensteiner (1954), insanların oluşturduğu bütün ekiplerin değerler geliştirmesi gerektiğini ifade eder. Halkın yararına olacak davranışların kazanılması gibi temel ve değişmeyen bir hedefle hareket eden eğitim kurum ve kuruluşların tümünün bir görevi de geçmiş zamanda olduğu gibi şimdiki zamanda da değer eğitimidir (MEB, 2003).

Günümüz modern yaşamın başarıyı insana en önemli değer gibi göstermesi, başarıya ulaşabilmek için ahlak dışı yolların izlenmesi günümüz dünyasının eğitimde çöküşe uğramasına sebebiyet veriyor. Bundan ötürü toplumu oluşturan bireylerin ortak değer anlayışının üzerinde yoğunlaşması gerekmektedir. Özellikle kültür çeşitliliğine sahip olan ülkelerde diğer kültürlerle ait değerler ile bir eğitim programı düzenlenmelidir (Polat, 2010, s. 148).

Beden eğitimi ve spor.

Eğitim geniş içeriğe sahip olan ve genişleyerek ilerleyen büyük bir kavramdır. Kant’a göre çocuklar yaşadıkları dönem için değil, insanlığın gelecekteki mümkün gelişmişlik durumu için eğitilmelidir (Kant, 2009). J. Dewey’e göre ise, eğitim değişimin toplumsal olarak gerçekleşmesini sağlayacak olan bir araçtır (Sönmez, 1999).

“Eğitim genel olarak bireylerin toplumsal yaşamda yerlerini alabilmeleri için gerekli tüm bilgi, birikimlere sahip olabilmelerine doğrudan ya da dolaylı yoldan etki etme” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2019). Diğer bir tanımla eğitim: tüm kültür öğeleri ve yeni değer düşüncelerini tecrübe edinilmiş hali ile gelecek kuşaklara aktarıldığı süreçtir. Bu süreç tüm eğitim kurumları ile gerçekleşir (Cevizci, 1999).

Eğitim bireylerdeki davranışları olumlu yönde değiştirmeyi amaçlamaktadır, bu amaç doğrultusunda izleyeceği süreci en açık şekilde bireye aktarmalıdır (Fidan, 2012). Bireye aktarımın gerçekleştirilmesinde klasik, alışılmış yöntemler dışında sıra dışı ve farklı yöntemler kullanılmalıdır. Kullanılacak olan bu yöntemler aktarılmak istenen konunun basit ve akıcı şekilde aktarılmasını sağlamalıdır (Kurt, 2016)

Temelinde fiziksel etkinlik ve hareket barındıran beden eğitimi bireyin gereksinimlerine dayanır. Sedanter bireylerin yaşamını oluşturan hareketsizlik, beden eğitimi daha da ihtiyaç duyulan disiplin hale getirmektedir. Yapı taşını zihin ve beden kavramları oluşturan beden eğitimi organizmanın yeteri düzeyde gelişmesine katkı sağlayan etkinlikleri içerir. Bu etkinlikler büyüme ve gelişmenin temelini oluşturur. Beden eğitimi bireyin hayal gücünün gelişmesine fırsat sağlar ve bu sayede birey farklı düşünce ve hareketleri tasarlama imkânı bulur (Kuter, & Öztürk, 2012).

Oyunlar, eğitim potansiyeli olan içgüdüsel bir itici güçtür. Beden eğitimi ve sporda uygulanan oyunların dinamik özellikleri, bireylerin daha uygun davranış kalıpları edinmelerine yardımcı olmak için kullanılabilir. Sporu, insan doğasında beden eğitimi hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak kullandıkları iyi bilinmektedir (Balcıoğlu, Özbek, Sungur, Sivrikaya, & Tekin, 2005, s. 97).

Spor yapısı ister antrenman yöntemi olsun ister antrenman hedefi olsun, ideal bir antrenman aracıdır. Spor, kişisel sağlık, karakter gelişimi, moral ve üretkenlik kapsam olarak ulusal olduğu için kişinin potansiyeli ve gücü ile doğrudan ilgili, ortak duygu ve davranışların yüksek düzeyde olduğu etkili bir eğitim faaliyetidir. Böylece fiziksel gelişim, zihinsel ve entelektüel gelişim ile uyumlu bir şekilde dengelenirse, mutlu, uzun ömürlü, başarılı ve üretken insanlar yetiştirebilecek bir fikir birliği oluşacaktır (Erkal, Güven, & Ayan, 1998).

Spor, yüksek düzeyde gerçekleştirildiğinde fizyolojik, psikolojik, estetik ve teknik özelliklere sahip, çeşitli disiplinlerde uygulanan katı kurallarla çevrili, rekabetçi bir şekilde aktif, kişiye özel etkinliktir. En belirgin amaç rekabet ve galibiyettir (Arıcı, 2001). Spor sosyal, ekonomik, sağlık, uluslararası ilişkiler gibi farklı açılardan ele alarak farklı tanımlamalar yapabiliriz.

Beden eğitimi ve spor arasındaki fark basittir. Beden eğitimi, bireyin fiziksel ve zihinsel sağlığını geliştirmek için tasarlanmış genel bir harekettir, ancak sporun bedeni geliştirmenin yanı sıra belirli kurallara göre yarışma ve rekabet etme amacı vardır (Öztürk, 2012).

Beden eğitimi ve egzersiz birbirini tamamlayan kavramlardır ve birbirinden ayrı düşünülmemelidir. Bireyin beden ve ruh sağlığını geliştirmek ve iradesini güçlendirmek beden eğitimi ve sporun temel amaçlarından biridir ve aynı zamanda bireyin bilinmeyen özelliklerini ve yaratıcılığını harekete geçirmede önemli bir faktördür (Erkal, 1986). Sporun ve fiziksel aktivitenin sosyalleşme üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyan, hatta uyum sorunu olan çocuk ve ergenlerin rehabilite edici etkilerini ortaya koyan birçok sayıda çalışma bulunmaktadır.

Spora başladıktan sonra evde veya okulda iletişim kuramayan ve sosyalleşemeyen bir çocuğun spor için gerekli olan arkadaş ve paylaşımların artmasıyla sosyalleştiği görülmektedir (Otrav, 2005). Okul sporları öğrencilerin sadece fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini etkilemekle kalmaz, aynı zamanda yaşam boyu spor alışkanlıklarının da temelini oluşturur. Oyunlar, eğlenceli fiziksel aktiviteler, dinlenme ve rahatlama gibi alışkanlıklar da sağlar. Diğer yandan, demokratik toplumların inşası ve bağımsızlık gibi eylemleri sağlayarak eğitimin genel ve özel amaçlarına katkıda bulunur (Turhan, Er, Çam, & Er, 2005).

Spor, sadece bedeni değil, tüm insanı eğitmek için gerekli araçlar ve görevlerdir. Yani spor davranışsal yetenekleri, güveni, sorumluluğu, yaratıcılığı, performansı, oyunu, macerayı, sağlığı ve zindeliği ve sosyal işlevselliği geliştirmeye yönelik olduğu söylenebilir (Grssing, 1991). Öte yandan spor eğitimi kültürel bir dönüşüm faaliyetidir ve belli bir srenin sonunda bireyin davranışlarında arzu edilen değişiklikleri beraberinde getirir. Bireyler ayrıca spor eğitimi yoluyla spor hakkında düşünmeyi öğrenirler, bu da bir spor kültürü yaratır. Spor bilgisi olan bireyler düzenli olarak spor yapar ve spor kültürü hakkında konuşabilecek nitelikli seyirciler haline gelirler (Demirhan, 2005).

Sporun insanların beklentilerini karşılaması, insanların toplum, teknoloji ve medeniyet gelişimi ile çeşitli alanlarda yeteneklerini kullanmalarını sağlar. Bu durumda spor kendine özel bir yapı gösterir ve kendi eğitimini oluşturur (şahin, 2005).

Bireylerin toplum içinde yetiştirilmesi, aileler ve okullar dışında milletin birliğinden sorumludur. Bugün toplum, sağlıklı bir nesil yetiştirmek için sporu genel eğitimin önemli bir parçası ve tamamlayıcısı olarak görmektedir. Bu nedenle devlet, vatandaşlarının eğitim politikasında spor da dhil olmak üzere vatandaşlarının hayatlarının her alanında spor yapmayı planlamaktadır. Fransızlar eğitim programına spor etkinliklerini dhil ederek çocukların gelişimine önemli olumlu faydalar sağladığını görmüşlerdir. Yapılan çalışmalarda çocuğun diğer derslerdeki başarı oranı ve büyüme hızında artış grldğu gibi, nabızda azalma grlmştir. Koordinasyon becerisi gelişmiş, kurallara uymayı ve ortak kullanım alanında daha rahat olmayı başarmışlardır (Seraslan, 1987).

Aileler için kuşak eğitimi çok önemli bir rol oynamaktadır. Aslında aile kavramı eğitimcilerin en çok üzerinde durdukları konudur. Bir ailenin çocuklarının iyi eğitimli olması, gelecekte yeni bir aile oluşturulmasına yardımcı olur. Sporda başarılı olan ya da sporu seven çocukların ailelerine bakıldığında geçmişte spor yapmış olan ya da spor aktivitelerine katılım sağlamış anne, babaları görebilirsiniz. Kenyon, 1968'de niversite ve olimpiyat sporcuları üzerine yaptığı çalışmada eğitimcilerin yanı sıra ailenin çok etkili olduğu kanısına varmıştır.

Çocuğun fiziksel ve zihinsel gelişimi aile içinde başlar. Bu iyileştirmeyi sağlamak için en önemli araç oyundur. Ancak oyun aile içinde paylaşılır ve iletişim açısından yeterli değildir. Çocukların bencilliklerini ortadan kaldırması, aile ve diğer meslektaşları ile paylaşması, eğitim, oyun ve sportif faaliyetler bu aşamada önemli faktörlerdir (Grace, 2003, s. 68). Ebeveynler, sporun çocuklarının eğitimine katkı sağlamasını istiyorsa, çocuklarının gelişimine aşına olmalıdır. 07 yaşına gelindiğinde merak, suçluluk ve kayęı gelişir. Bu sırada spor aktivitesi olarak koşma, zıplama, tutma, fırlatma gibi hareketleri öğrenmeye başlar. 7-12 yaşına gelindiğinde ocuk kendini tanımlamaya ve elinden gelenin en iyisini göstermeye başlamıştır.

Bu dönemde seçilen noktalar çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Bu çağda rekabetten önce eğlenmenin ön planda olması gerekiyor. 12-18 yaş döneminde ise bir gruba ait olma duygusu artar ve belirli bir spor alanında başarılı olma isteği artar (Muratlı, 1997).

İnsanların genç yaşta spora başlamaları, fiziksel ve psikolojik olarak uyumlu bir sosyal varlık olmalarına, sağlıklı, aktif, yapıcı ve üretken bir yaşam sürmelerine büyük katkı sağlamaktadır. Sporun amacı, sadece şampiyon olup madalya kazanmak değildir. Sporda en önemli şey insandır. Spor eğitiminde insan yetiştirmek sporcu yetiştirmekten önce gelir (Günay, & Cicioğlu, 2001).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, eğitimin ailelerle ve okullarla sınırlı olmadığını göstermiştir. Toplumun her kademesi, toplumdaki bireyleri yetiştirmekle yükümlüdür. İnsanlar okul, iş veya diğer sosyal meseleler dışında hareket etmekte özgür oldukları zaman dilimine sahiplerdir (Tezcan, 1991). Bu zaman dilimine insanların boş zamanı denir. Daha net bir tanım için boş zaman; yükümlülük yükümlülüğü ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinden sonra kalan süre, yani, eğlence ya da beceri geliştirmeye yönelik etkinliklerin yer aldığı zaman dilimidir (Soyer, 1996).

Gelişmiş toplumlarda boş zaman kavramı ihmal edilemez. Bir kültür ve eğitim aracı olabilmek için boş saatlerin en iyi şekilde doldurulması gerekmektedir. Boş zaman eğitimi, bireylere zamanı etkin kullanmayı öğretir. Bu sayede kişi kendini yaratıcı bir şekilde ifade edebileceği ve bireyselliğini artırabileceği bir ortam bulur (Tezcan, 1991).

Beden eğitimi, boş zamanın kullanılmasına ve kültürün gelişmesine katkıda bulunur, estetik beğeni ve sanatsal üretime olanak tanıdığı gibi duyguların kontrolüne katkıda bulunur. Bunun nedeni, oyun ve spor ortamlarındaki etkileşimlerin ve duyguların serbest bırakılmasını kontrol etmek için uygun fırsatlar sağlamasıdır. Beden eğitiminin karakter gelişimi üzerine çok fazla katkısı bulunur. Takım ruhu, grup etkileşimleri gibi güçlü bağlar oyun ve spor alanında bulunabilen özelliklerdir. Takım üyelerinin veya rakiplerin adaptasyonu sosyal bağın sağlanmasında etkilidir. Beden eğitimi, sağlık ve güvenlik alışkanlıklarının gelişime katkı sağlar. Gelişim ve gelişime yönelik olanaklar sağlar (Kuter, 2012).

Eğitim, toplumdaki tüm kurum ve bireyler için en önemli görevdir. Boş zaman kavramını öğretmek için ailelerin, eğitim kurumlarının, yerel yönetimlerin, sağlık kuruluşlarının ve benzeri birçok kurumun sorumlu olması gerekmektedir. Günümüzde çocukların, çevre şartlarından ötürü kötü alışkanlıklara ve zararlı faaliyetlere yönlendirmelerini önlemek için daha fazla boş zaman eğitime ihtiyaç vardır. Böylece boş zamanlarını verimli ve olumlu bir şekilde geçirerek sağlıklı bir toplumun üyesi olurlar (Himmetoğlu, 1989). Bu eğitim rekreasyon kavramına uygundur.

Rekreasyon ve spor birbirini tamamlayan iki bilim alanıdır. Rekreasyon, işte geçirilen zaman veya temel ihtiyaçların karşılanması dışında yapılacak boş zaman etkinlikleri olarak kolaylıkla tanımlanabilir.

Fiziksel, yani spor aktivitesi, bu aktivitelerde büyük rol oynar. Eğitimciler kesinlikle bu alana ilgi duymalıdır. Boş zaman etkinlikleri çocukların eğitimi için çok önemlidir. Gönüllü katılım gerektiren rekreasyonel faaliyetler, çocuğun temel eğitim hedeflerine paralel olarak egzersiz yapmayı gerektirir.

Devletler bu amaçla nitelikli eleman yetiştirmek üzere spor bilimleri fakülteleri bünyesinde rekreasyon bölümleri kurmuştur. Rekreasyon, spor ve eğitimi birleştiren bir kavram olarak, çocukların kişiliklerinin oluşmasına büyük katkı sağlıyor. Bu durumda rekreasyon sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin de çocuklarının eğitimi konusunda duyarlı ve bilinçli olmaları gerekmektedir.

Günümüzde spor bilimciler, sporun fiziksel ve zihinsel canlılığı artırırken, eğlendirdiği ve fark yarattığı konusunda hemfikirdir (Karakuş, 1997). Rekreasyonel faaliyetler ve sporun yaygınlaşması ve talebi nedeniyle birçok kuruluş bu işi yürütmeye başlamıştır. Eğitim kurumları, spor kulüpleri, dernekler, sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları eğlence organizasyonları düzenlemektedir. Bu tür eğlence etkinliklerinin yaygınlaştırılması, insanlara yalnızlıklarını paylaşma fırsatı sunar. Bu sayede, içe dönük bireyler toplumda sosyal ilişkiler kurabilirler.

Spor Kavramı

Spor çalışmalarına baktığımızda çok farklı şekillerde ifade edildiğini görebiliriz. Spor için; dallar, içerik, amaçlar, kapsam ve uygulama, algılanmakta ve değerlendirilmektedir (Yetim, 2006, s. 150). Fişek'in (1998), tanımladığı şekliyle spor kavramı genel olarak şu şekilde ifade edilebilir. İnsanın, dünya ve toplum ile arasındaki ilişkinin iş birliği iş bölümüne dayalı bir benzetim modeli olarak doğayla savaş sırasında geliştirilen fiziksel teknikler ve yöntemleri bireylerin veya grupların eğlenceli bir şekilde takip etmek için boş zamanlarına uygulanan estetik, teknolojik, fiziksel, rekabetçi ve profesyonel, sosyal süreçtir.

Bir başka tanıma göre spor, kişinin beden ve ruh sağlığını geliştirme, rekabet ortamında kurallara uyarak yarışma, yarışmalara katılma, yarışmada canlılığını tam olarak hissetme, kazanma ve güçlenme çabasının adıdır. Başarılı olmak, her alanda en iyiyi başarmaya çalışmaktır (Aracı, 1999). Aynı zamanda bir dizi spor hedefleri, belirli beceri ve kurallarla birlikte izleyenleri eğlendiren, tutku uyandıran ve sporcu ile seyirciyi bütünleştiren etkinliklerdir (Doğan, 2007, s. 623).

Herkes spora katılır, ancak herkes tam bir sporcu olarak kabul edilmez. Çünkü keyfi olarak yapanlar ile profesyonel olarak yapıp maddi kazanç sağlayanlar arasında ayırım yapmak gerekir. Yukarıdaki tanıma göre, Sporu kim yaparsa yapsın hiç kimse, spora ve değerlerine anlam vererek ve farklı anlamlar yükleyerek onları kendi beğenisine kullanamaz (Biçer, 2017).

Eski insanlar, doğa olaylarıyla yüzleşmek ve bazı ihtiyaçlarını karşılamak için bazı vücut hareketleri veya hareketler yapıyorlardı. İnsanlığın gelişmesiyle, makineler ve teknoloji insan hayatını kolaylaştırmaya başladıktan sonra insan hareket alanı giderek azaldı. Hareketlilikteki bu düşüşe uygun olarak talep doğrultusunda yapılan işler bilinçli olarak insanların ruh ve beden sağlığını geliştirmeyi, belirli amaçlar çerçevesinde eğitmeyi, değer katmayı ve sporu yaygınlaştırmayı amaçlar. Spor biliminin çeşitli alanlarındaki gelişmelerden yararlanmak, insanlara yaşama, mücadele etme ve başarı ruhu kazandırmanın bir yolu olmuştur (Keten, 1974).

Biçer'e (2017), göre spor; Sosyalleşme, sosyal bütünleşme, ruh ve fiziğin gelişimi, bireyin doğal çevresini insan çevresine çevirerek, kazanılan yeteneklerin belirli kurallara göre uzmanlaşması, boş zaman etkinlikleri kavramı kapsamında araçların varlığı veya yokluğu ister bireysel ister toplu olarak olsun, tam zamanlı vakit geçirmek için ortam oluşturan dayanışmacı ve sosyo-kültürel bir olgudur. Sporcular ise sporun aktif unsurlarıdır ve belirli kurallara göre bireysel veya toplu olarak spora katılırlar. Kurallar koyar ve çalışmalarından maddi ve manevi menfaatler elde ederler.

Yetim'e (2000), göre spor, sosyal ve kültürel gelişmenin, insanların beden ve ruh sağlığını iyileştirmenin, kişilik ve kişiliğini geliştirmenin, insanlara bilgi, beceri ve yetenek kazandırmanın temel bir unsurudur. İnsanların kendi sosyal ve uluslararası dayanışmasını, birliğini ve barışını sağlar, insanların mücadelelerini geliştirir, bu gelişmeleri gerçekleştirirken belirli kurallara uymalarını ve keyif almalarını sağlamak amacı ile yapılan faaliyetlerin tümüdür. Spor ayrıca fiziksel olarak bir oyun ve rekabet kültürü içerdiği için çok gerçekçi bir fırsat sunuyor. Bu nedenle sporun sosyal yönü de oldukça önemlidir. Bu nedenle, sporu sadece insan vücuduna faydalarına göre sınırlamak yanlış olur (Fişek, 1998). Tezcan'a (1991), göre spor sosyolojik bir olgudur. Sportif faaliyetler bir ortamda gelişir. Tüm sporlar, toplumda benzersiz olan diğer alt kültürleri ve değerleri geliştirir.

Diğer bir deyişle spor, bir kişinin potansiyel çevresini insani bir çevreye dönüştürürken, bireysel veya grup halinde, amatör veya profesyonel zamanlarda bireyleri ve çeşitli kuralları geliştiren, sosyalleştirici etkileri olan, sosyalleşme ile insanları topluma entegre eden, fiziksel gelişim kadar ruhsal gelişime de katkıda bulunan faaliyetlerdir. Sadece toplumun kültürünü

geliştirmekle kalmaz, kendi alt kültürünü de oluşturur ve toplumun kültüründen etkilenir (Erkal ve ark.1998).

Sporun nasıl tanımlandığı veya yapıldığı önemli değil, her zaman katılımcıların duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyecek ve geliştirecek yönleri vardır (Kunter, 2006). Aynı zamanda spor yapan bir kişinin fiziksel hedeflerine ulaşmasında ve ruhsal yönden hedeflerine ulaşmasında da en etkili araçtır (Karasüleymanoğlu, 1995, s.21).

Bu nedenlerle spor günümüzde çok önemli bir yere sahip olmakla birlikte toplumun merkezinde paha biçilmez bir kurum haline gelmiştir (Kılıcıgil, & Partal, 2003). Sporun böyle bir kurum haline gelmesi, sporun eğitimin bir parçası olmasını gerektirmektedir. Eğitim toplumda durmamalıdır. Tek başına eğitim yetmez, spor ise tek başına değerlendirilemez. Eğitim ve sporun ortak yanı, topluma önemli katkılarda bulunmaları ve bireylerin geleceğe hazırlanmalarına yardımcı olmalarıdır. Gelişmiş toplumlarda eğitim ve spor büyük önem taşımaktadır. Bu tür gelişmelere ulaşmak uzun vadede çok zor görevlerin yapılmasıyla mümkündür (Karasüleymanoğlu, 1995, s. 21).

Spor kavramı çok geniş bir kavramdır, ancak çekiciliği hakkında bazı teorileri bilmek onu anlamak için önemlidir. Bu teorileri şu şekilde sıralayabiliriz;

1.İyi Etkiler Teorisi: Sporu dinlenme ve eğlence olarak gören teoride spor, insanların günlük yaşam alışkanlıklarından kurtulmasına yardımcı olmak demektir.

2.Stres ve Teşvik Arama Teorisi: Spora katılımın, seyircilerle etkileşime girerken hissedilen heyecandan ibaret olduğunu savunur. Bu bir katılımcı veya izleyici olabilir.

3.Arınma ve Saldırganlık Teorisi: Kendisini başkaları yerine koyarak saldırganlığını ortadan kaldırabilen ve bunu spor sayesinde yapabildiğini iddia ediyor.

4.Eğlenme Teorisi: İnsanların sporun güzelliğinde estetik değeri keşfettiklerini ve sporun ürettiği değer ahlaki ifadesini keşfettiklerini savunuyor. Sporun güzelliği insanların dikkatini çeker ve boş zamanlarını aktif olarak kullanır.

5.Başarı Arayışı Teorisi: İnsanlar spor yoluyla kimlik kazanırlar ve başarının sevincini ya kendileri olarak ya da bir grubun parçası olarak yaşarlar (Isoahola, 1980).

Sporun işlevi ve yararları.

Spor genel olarak belirli bir amaç için insanlar (çocuklar veya yetişkinler) tarafından gerçekleştirilen fiziksel aktiviteler olarak tanımlanır. Bu spor aktiviteleri boş zamanları değerlendirmek için farklı branşlarda olabilir (Yüksel, Hekim, & Gürkan, 2014). Çocukların

fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimleri için fiziksel aktiviteler büyük önem taşımaktadır. Zimmer'e (1998), göre hareketin, yani sporun işlevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- **Kişisel İşlevi:** Vücudunuzun farkında olun, kendinizi tanıyın, yeteneklerinizin farkında olun.
- **Sosyal İşlevi:** Dış çevre ile iletişim kurun, onlarla bir şeyler yapın, esnek davranışlar geliştirin ve dış etkenlere karşı savunma geliştirin.
- **Üretkenlik İşlevi:** Kendinizi keşfederken yaratıcılığınızı geliştirin.
- **Anlatımsallık İşlevi:** Kendinizi hareket halinde ifade edebilmek.
- **Etkileme İşlevi:** Mutluluk, neşe, keyif, hüznün, neşe, yorgunluk gibi duygular yaşamak.
- **Keşfetme İşlevi:** Farklı ortamları ve duyguları tanımak. Çevresindeki malzemeleri kullanabilmek ve onları kullanışlı hale getirmek.
- **İşlevi:** Kendinizi çevrenizdekiler ile karşılaştırabilmek, ölçebilmek, rekabet edebilmek, başarı ve başarısızlık duygusunu deneyimleyebilmek ve bunlardan ders alabilmek.
- **Uyarılama İşlevi:** Fiziksel ve zihinsel sınırları keşfetmek, performansı artırmaya çalışmak ve öğrenilen bilgileri yaşamda kullanılacak verilere dönüştürmek.

Sporun işlevinin yanı sıra çocuklar için de iyidir. Yazımızın konusuna göre, psikolojik ve sosyal faydaları fiziksel faydaların ötesinde vurgulanacaktır. Sporun psikososyal gelişim üzerindeki etkisi araştırılırken şu maddeler sıralanabilir:

- Sevinci ve hüznü birlikte yaşama fırsatı, size başarı ve başarısızlıkla nasıl başa çıkacağınızı öğretir.
- Kişiliğin gelişmesine katkı sağlar. Kendine güveni artırır.
- Bağımsız hareket için bir ortam oluşturur ve özgür çalışmayı öğretir.
- Sosyal becerilerin kazanılmasını ve geliştirilmesini sağlar. Bu sosyal beceriler şu şekilde ifade edilir: değerler (dürüstlük, hoşgörü, adalet, dayanışma, karşılıklı yardımlaşma vb.).
- Stresin nasıl azaltılacağını ve yönetileceğini öğretir.
- Dikkat ve konsantrasyonda yani zihinsel performansta artış sağlar.

Söz konusu spor olduğunda çocukların gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunan bir diğer olgu ise oyundur. Oyunun tanımına bakarsanız sporla paralellliğini görebilirsiniz. Oyun, belirli bir amaca yönelik bilişsel, dilsel, sosyal, fiziksel ve duygusal gelişimi sağlayan,

kurallarına göre oynanan ve çocuklar için zevkli olan her türlü etkinlik olarak tanımlanabilir. Oyun yalnızca çocuklar için değil yetişkinler için de farklı anlamlar taşıyabilir. Spor ve oyun tanımına bakıldığında, oyunlarla pek çok ortak yönü olduğu için spor kavramı oyunları içerir. Çocuk oyunla başlayan fiziksel aktiviteyi sporda sistemli ve düzenli bir şekilde sürdürür (Çamlıyer, 1997).

Bu bağlamda spor ve oyunlar, insanların dinlenmesi, eğlenmesi ve boş zamanlarını geçirmesi için fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca spor ve oyunlar insanların kendilerini ve dünyayı tanımlarını sağlar (Öztürk, 2010, s. 344).

Egzersiz ve oyunların çocukların bilişsel öğrenmelerine olumlu katkısı vardır. Oyunda, çocuklar birçok kavram ve nesneler ile tanışır, bu nesneleri anlamaya çalışır ve kullanmayı öğrenir. Bu öğrenme süreci beyinde birtakım bilgi birikiminin oluşmasını sağlar. Beyinde oluşan bilgiler eğlence ve spor ortamlarında ifade edilmek istenirken, çocuğun dil gelişimine de aktif olarak katkıda bulunur. Beyin, oyunlarda ve sporlarda zihinsel olarak sürekli aktiftir. Oyun ve spor, fiziksel aktivite kadar zihinsel bir egzersizdir.

Bu nedenle oyun birtakım soyut kavramları içeren bir etkinlik haline gelir (Özer, Gürkan, & Ramazanoğlu, 2000, s. 55). Aslında, spor ve oyunlar bilişsel öğrenme ve duygusal öğrenmenin birlikte gerçekleştirildiği çok değerli bir alandır. Spor ve oyun sırasında kazanılan psikososyal ve psikolojik davranışların çocukların genel iyilik hali üzerinde kalıcı bir olumlu etkisinin olup olmadığını belirlemeye yönelik çalışmalar pozitif transferin olduğunu gösterir (Çamlıyer, 1997).

Oyun, çocukların psikomotor gelişimini de olumlu yönde etkiler. Reaksiyon becerilerini geliştirir, güçlerini arttırır ve tüm kas gruplarını kontrol etmeyi ve kullanmayı öğretir. Beden geliştikçe dikkat durgun ve dinamik hale gelir. Vücudun organları koordinasyon ve denge sağlar. Fiziksel esneklik kazanırlar. Ancak çocukların harekete geçme yeteneği başarılı olacakları anlamına gelmez. Çünkü utangaç, yapamayacağını düşünen ya da korkan bir çocuk, hareket bozukluğu olmasa bile varmış gibi gösterebilir. Sporlar ve Oyunlar çocukların psikolojik sorunlarını sahada çözerek hedeflerine ulaşmaları için fırsatlar sunar (Çoban, & Nacar, 2010).

Kişilik, insanları farklı kılan tepkilerle birlikte gelen fiziksel, zihinsel ve entelektüel işlevlerin bütünüdür ve onları birbirinden ayıran işlev ve bakış açılarını içerir (Cüceloğlu, 2005). Kişilik, bireyin yaşam tarzı ile tanımlanabilir. Kültür bir toplumun yaşam biçimini yansıttığı gibi kişilik de insanların yaşam biçimini yansıtır.

Egzersiz ve sporun kişilik üzerindeki etkileri şu şekilde sıralayabiliriz;

1. Dayanıklılık, güç, yetenek, el becerisi, hız ve koordinasyon dahil olmak üzere becerileri geliştirir.
2. Kişinin doğru duruş alışkanlığı kazanmasını sağlar.
3. İnsanların hareketliliklerini ve hareket potansiyellerini olumlu yönde etkiler.
4. İnsanlara, başkalarına ve sporun kurallarına saygı duymayı, başarının etigini ve başarısızlığı kabullenmeyi öğretir.
5. Bireylere hoşgörüyü ve birlikteliği kazandırır.
6. Kişinin öz güvenli olmasını sağlar.
7. Kişinin monoton yaşam tarzının dışına çıkıp rahatlamasını sağlar.
8. Kişinin karakteristik özelliklerinin şekillenmesine yardımcı olur.
9. İnsanlara mücadeleci ruh kazandırır.
10. Zihinsel ve bedensel olarak sağlıklı bireyler geliştirir.
11. Saldırganlık meyli olan bireylerin sakinleşmesini sağlar.
12. Konsantrasyonu, dikkati, problem çözme, yaratıcılığı, hayal kurmayı ve paylaşmayı başarabilen insanlar meydana gelir (Kuru, 2000).

İnsan kişiliğinin oluşumu üzerindeki olumlu etkisi göz önüne alındığında, spor önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sporun özellikle eğitim ile kullanılması, çocuğun hayatındaki gelişim senaryosu için oldukça önemlidir. Spor aktiviteleri yapan öğrencilerde kişilik gelişimi ve oluşumu oldukça etkilidir. Grup ile yapılan çalışmalarda çocuk kendi çıkarlarından ziyade grup çıkarlarına öncelik vermeyi öğrenir. Sonuç olarak, çocukların birlik ve fedakârlık duyguları gelişir.

Çocuklar spor eğitimi aldıklarında haklarını öğrenirler, başkalarına saygı duyarlar, kararlı davranırlar, iş birliği yapar ve paylaşırlar, kurallara uyarlar, iyi ile kötüyü birbirinden ayırırlar (Özbydar, 1999). İnsanlar günümüzün rahatsızlıklarından biri olan stresten spor yoluyla kurtulma imkânına sahiptir (Hazar, 1996). Çünkü spor insanın mutlu olmasını sağlar. Egzersiz ve spor yaparak dinlenip rahatlayan insanlar psikolojik olarak da gelişirler. Psikolojik gelişim ve sosyal gelişim birbirleri ile doğru orantılıdır. Spor yoluyla kişiliğini geliştiren bireylerin toplum ve sosyal hayata da olumlu etkileri olacaktır.

Sporda kurallara uyma alışkanlığı, insanlara sosyal kurallara uymayı ve iç disiplinde öğretir. Sporun Antik Çağ'dan beri ahlaki ve kültürel bir okul olmasının nedeni budur. Eğitim

okulu olarak spor, yarattığı rekabet ortamı ile olumsuz insani dürtüleri olumlu hale getirerek kişisel ve toplumsal gelişmeyi sağlar (Baumann, 1994).

Spor aynı zamanda insanlar için en çok kullanılan sosyal aktivitedir. Bu aktivite yaşamda çok kapsamlıdır. Boş zamanlarında zevk alınan bir meslek olan spor, insanların ve toplumların sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini, hoşgörüyü geliştirmelerini ve ait oldukları topluma ait olma duygusunu geliştirmelerini destekler ve güçlendirir (Yetim, 2005).

Spor faaliyetleri, kişilerin, ilgi alanları ve duygular açısından sosyal ve eğitici görevler edinmiştir. İnsanlardan oluşan topluluklar ve milletler, spor veya spor faaliyetleri ile bütünleştirilebilir (Seçkin, 1990). Spor yapan bireyler de topluma katılırlar. Spor faaliyetlerinde takım çalışması, kazanma ve kaybetme olgusu, adalet gibi davranışlar düzeltilir. Bu nedenle toplum değişir, toplum tanınır, kurallara uyma oranı artar ve toplumdaki bireylerin iyiyi kötüyü ayırt etme yeteneğine sahip olması özgüvene yol açar. Bu oluşumlar sadece sosyal refahı arttırmakla kalmaz, aynı zamanda kişisel sosyalleşmeyi de sağlar (Yetim, 2005).

Sosyal bir insan olarak aidiyet duygusu sosyalleşmenin önemli değerlerinden biridir. Sportif faaliyetlere katılımı birlikte aidiyet duygusu da gelişmektedir. Aidiyet duygusuyla birlikte kazanılan başarılar kişinin topluma entegre olmasına yardımcı olur (Nirun, & Özönder, 1999).

Sosyal gelişimde, çocuklar başkalarıyla iletişim kurmak için çeşitli beceriler kazanırlar. Örneğin; kendi dünyasında yaşayan bir çocuk için başkalarının ne düşüneceğini ya da düşündüğü çok önemli değildir, bunu bilemez farkına varamazlar. Çocuklar egzersiz yoluyla başkalarıyla etkileşime girer ve farklı fikirlerin varlığının farkına varır. Farklı fikirleri kabul etmeyi, onlarla rekabet etmeyi ve çözümler bulmayı öğrenir.

Bu ortamın oluşturulabilmesi için spor eğitimcilerinin spor programlarında vaka çalışmaları hazırlamaları ve çocukların fikirleriyle yüzleşmelerine ve çözüm bulmalarına olanak sağlamaları gerekmektedir. Bu da çocukların kurallara uyarken aynı zamanda da görevlerini daha iyi yerine getirmelerine olanak sağlayacaktır (Schwarz, 2014).

Böylece takım olarak ve kurallara göre hareket etmenin önemini anlaşılır. Başarılı olmanın, iyi performans sergilemenin yalnızca kendi ellerinde olmadığını, akran gruplarıyla daha iyi çalışan çocuklar etkinlikteki yerlerini anlayabilirler (Karren, 2017). Spor aktivitelerinde rollerini ve zamanlamasını anlamaya çalışan çocuklarda da empati gelişir. Ayrıca diğer çocuklarla spor yapmayı öğrenirler ve insanların önünde performans sergilemeleri onlarda heyecan uyandırmaya başlar. Fiziksel aktiviteler ve spor, çocukların olumlu bir benliğe sahip olmalarını sağlar ve duygusal gelişimi destekler (Schwarz, 2014).

Sporun kişilik gelişimi ve sosyalleşme üzerindeki etkisine ilişkin bazı uluslararası araştırma sonuçları şu şekilde özetlenebilir. Yetişkinler üzerinde 1969 Web araştırması, sporun ait oldukları toplumun değerlerinin sosyalleşmesi için bir ortam sağladığı sonucuna varmıştır. Yoesting ve Burkhead'in yetişkinler üzerinde (1973), yaptığı bir araştırma, rekreasyon alanında çalışan kişilerin çocukken spor faaliyetlerine katılan kişiler olduğu bulundu. Larson'un (1975), gençleri değerlendirdiği bir başka araştırma da uzun ya da süreli spor katılımının sosyalleşmede aktif rol oynadığını belirtmiştir. İnel'in (1996), yılında yaptığı bir araştırma, sporun karakter oluşumunda etkin bir rol oynadığına dair kanıtlara ışık tutuyor.

Değerler Eğitimi ve Spor

Bugün Uluslararası Organizasyonlar ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, (UNESCO), sporun faydalı yönlerinin insan erdemlerini ve sosyal davranışı iyileştireceğini açıkça belirtti (Özbey, & Güzel, 2009, s. 120). Sporun bu avantajları, çocukların ve yetişkinlerin kişilik geliştirme ve kişiye yeni bir değer kazandırma noktasındaki önemi önceki bölümlerde detaylı olarak incelenmektedir.

Spor, çocukların eğitim hayatlarında daha sık yer alır, ancak spor, değerler eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Sporun temel amacı, insanın sadece fiziksel gelişimini değil, ruh sağlığını da iyileştirmek, insanın görünmeyen ve yaratıcı yönlerini harekete geçirmektir. Yapılan araştırmalar spor etkinliklerinin sosyalleşmeye olumlu etkisi olduğunu gösteriyor bu sayede çocuklar ve yetişkinler hayata uyum sağlamaya başlıyor. Ayrıca spora katılan çocuklarla etkileşime giren arkadaş sayısında artış olduğunu görebilirsiniz.

Erken yaşta egzersiz yapan çocuklarda yaşam boyu spor alışkanlıkları oluşur. Çocuklar bu alışkanlıkları öğrendikçe spor yaparak eğlenme, rahatlama ve gevşeme fırsatı da bulurlar (Yıldıran, 2005, s. 7). Değerler eğitiminin en büyük sorunu çocukların eğlenebileceği içeriklerin sağlanamamasıdır. Spor özünde eğlenceli bir ortam sağlarken aynı zamanda değerleri öğrenip katılımı açgözlü hale getirir. 2002 yılında spor yoluyla eğitim konulu bir forum düzenlenmiş ve sonuç bildirgesinde sporun insan yetiştirmek için bir araç olduğu vurgulanırken, sporun beden ve ruh sağlığı ile ahlakı geliştirdiği vurgulanmıştır. Bu kararda insanlığın ve sporun gelişiminin desteklenmesi gerektiği ve bu konuda ilgili tüm kuruluşlara önemli görevler düştüğü kabul edilmektedir (Özbey, & Güzel, 2009, s. 118).

Sporun potansiyel değerleri ve bahsedilen değerlerin ortaya çıkarılabileceği ortamın hazırlanması konusunda çok değerlidir. Bu potansiyel içerisinde spor kültürü, olimpiyatlar, olimpik kültür, olimpik eğitim ve fair play kavramları yer almaktadır.

Spor kültürü ve olimpik kültür.

Kültür, içinde barındırdığı öğeleri belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan ve nakledilen öğrenilmiş olan davranışlar ve bu öğrenilmiş davranışların sonuçlarının bir biçimi olarak nitelenebilir. (Linton, 1998, s. 21). Kültür “Kuşaktan kuşağa aktarılan, birtakım kurallara bağlı olan, simgelere dayanan, paylaşılan, öğrenilmiş davranış ve inançları içerir (Kottak, 2014, s. 42). Spor, ortak amaçlar doğrultusunda bireyleri güdüleyen ve takdir etme duygularını göstermelerini sağlayan bir araçtır (Böyükkelhan, Özdilek, Kaya, & Öztürk, 2019, s. 172). Spor sadece fiziksel bir olay değil, aynı zamanda ahlaki ve estetik bir olaydır. Spor genel olarak bir yaşam olayıdır ve ancak böyle bakıldığında hayatımızda bir yeri vardır. Sporda tavır her zaman daha iyi, daha güzel ve daha pozitifdir. Başkalarıyla rekabet etmek bir üstünlük tutumu değil, kendini bilme, kendini aşma ve kendini kendinden üstün görme tutumudur (Erdemli, 2008). Toplum üzerinde olduğu kadar bireyler üzerinde de ciddi etkileri olabilen spor, günlük yaşamın ötesine geçerek yapı, işlev ve amaç olarak zorunlu olmakla birlikte kendine özgü bir kültürel yapı sergilemektedir.

Spor kültürü, spor etkinliklerini içeren geniş ve dinamik bir yapıya sahiptir. Esasen spor kültürü, bireye değer veren ve ona arınma, aydınlanma, etkileşim, gelişme, neşe, mutluluk ve başkalarıyla bütünleşme için özel fırsatlar sunan bir kültürdür. Spor kültürü özünde, bireye önem veren ve ona sportif yaşamında özel bir arınma, aydınlanma, etkileşim, gelişme, sevinç duyma, mutlu olma, başka insanlarla bütünleşme olanaklarını veren bir kültürdür (Kuter, & Kuter, 2012, s. 78).

Günümüzde her tür ve düzeydeki spor etkinliklerinde gözlenen olumsuz etkiler, sporun ve kültürünün giderek artan bir şekilde günlük ilgiden etkilendiğini göstermektedir. Günlük hayatta yapılan spor sosyal hayatın bir parçasıdır ve etkileşim içindedir. Bu nedenle farklı kurumlardaki bozulmalar, sorunlar, durgunluklar ve krizlerin spora yansması normaldir (Erdemli, 2008). Sporun doğru uygulanabilmesi için güçlü ve enerjik bir spor kültürü, bunun için de uygun bir spor eğitimi gereklidir (Erdemli, 2008).

Biçer'e (2017), göre spor kültürü erdemi vurgular, insanlığı yüceltir ve geliştirir, bilgeliği teşvik eder, değerleri korur, insanları geliştirerek över ve onurlandırır. İnsanları ve insanlarını vurgulayan ve koruyan bir kültürdür. Zevk ve eğlence açısından da başkalarına zarar vermelerini engeller. Aktif katılım, spor kültürünün en temel değeridir. İkinci temel değer, sporun ve tüm bu spor değerlerinin korunması ve geliştirilmesi, üçüncü değer ise dürüstlük, adalet, özen ve insana yönelmedir. Buradaki değerlerden biri bile eksik olsa spor kültüründen bahsedilmez. Sporcular, antrenörler, aktif sporcular, spor yöneticileri, sporseverler ve izleyenler veya taraftarlar yukarıdaki değerleri benimsemelidir.

Spor etkinlikleri sadece hareketin anlamını tanımamalıdır. Bu nedenle spor ve sanat ilişkisi gözden kaçırılmamalı, kültür alanında çeşitli organizasyonlar planlanmalıdır. Spor kültürünün gelişmesinde öncü olan bireyler eylemlere yol açmalıdır (Atalı, & Sertbaş, 2003).

Olimpik kültür yaygın bir inanış olup, özel eğitim gerektiren, insan hayatını tamamlayan, insanların dünya vatandaşı olarak görüp yaşayabileceği, etik, sanat ve bilim odaklı bir tutum yöntemidir. Yani olimpiyat kültürü spor ve spor kültürü üzerine kurulu olsa da onları kucaklayan bir kültürdür ve başarılması gerekiyor. Çünkü kültür, insanların yükümlülüklerini yerine getirerek birlikte oluşturdukları bir yapıdır.

Olimpik kültür, doğası gereği çok kültürlüdür. Aynı anda birden fazla kültürün bir arada yaşadığı bir kültürdür. Burada önemli olan kültürel kimlikleri çiğnemek değil, kendi kimliklerine sahip daha genel eylemlere katılmaktır. Olimpik kültür içermesi tüm toplumlar için geçerlidir. Spor yapan insanların oluşturduğu bir kültürdür ve toplumun spor kültürüdür, olimpizmin hedefi herkesin bu şekilde yaşadığı bir dünyadır. Olimpik idealler, sporcuların ulaşmak istediği hedefleri temsil eder (Erdemli, 2008).

Olimpizm ve olimpik hareket.

Olimpizm; Değişmeyen 21. yüzyıl yaşam tarzının adıdır. Olimpizm de spor amaç değil bir araçtır. Erdemli'ye (2008), göre Olimpizmin hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Egzersizin temel amacının insan beyninin yanı sıra fiziği de geliştirmeye yardımcı olmak olduğunu anlatmak,
- Daha iyi ve huzurlu bir dünya için gençlerin spor yoluyla birbirlerini anlamalarına ve arkadaş kalmalarına olanak sağlamak,
- Uluslararası ve evrensel bir iyi niyet ortamı oluşturmak amacıyla Olimpizm ilkelerini tüm dünyaya yaymak,
- Olimpiyat Oyunları olarak adlandırdığımız sporun büyük kutlamasında dünyanın dört bir yanından sporcu gençleri bir araya getirmek

Olimpizm, Olimpiyatlardan farklı bir kavramdır. Rekabette birbirinden ayrılan insanları temel alan spor ile insanları etkileyen bir kavramdır. Olimpizm, olimpiyatlarla birlikte tüm spor dallarında karşımıza çıkıyor. Ayrıca kendine özgü değerleri ve kavramları oluştururlar.

Genel olarak, sporda önemli bir yere sahip olanlar da dahil olmak üzere Olimpizm ve Olimpiyatlar aynı kabul edilir. Farklı olduklarını anlayan birçok insan, Olimpizm, olimpiyat

oyunlarının tarihi ve organizasyonu hakkında görüş ve ilkeler olarak yorumlamaya çalışır. Ancak Olimpizm, bir yaşam anlayışı ve dünyaya bakmanın bir yoludur.

Olimpiyat felsefesinin ve modern Olimpiyat Oyunlarının babası olarak kabul edilen Baron Pierre de Coubertin, 19. yüzyılın son birkaç yılında dünyaya bu şekilde seslenmiştir (Kuter, & Kuter, 2012, s. 85):

“Savaşın biteceğini söyleyenlere hayalperest denir. Bazı insanlar savaş olasılığının azalmasından bahseder. Ben bunda ütopya görmüyorum. Telgraf, telefon, bilimsel araştırma, uluslararası sergiler ve konferanslar barışa diplomatik girişimlerden ve anlaşmalardan daha fazla yardımcı olur. Ümit ediyorum ki atletizm bunun daha fazlasını yapacaktır. Spor eski Avrupa'nın gelenek ve göreneklerinden biri haline gelirse, barış yeni ve güçlü bir destek bulacaktır. Eski Olimpiyatları canlı tutmama yardım edin.”

Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra ülkemizde olimpiyat felsefesini ve olimpiyat hareketini somutlaştırarak bu konudaki ilk yönergeleri Mustafa Kemal Atatürk gençliğe hitabesinde yer vermiştir: “Türk gençliği sadece kazanmak için spor yapmamalıdır. Beden sağlığı ruh ve ruh sağlığı için önemli bir koşul olduğundan, amacımız her yaştan Türklerin beden hareketleriyle bedenlerini geliştirmeleridir (Kuter, & Kuter, 2012, s. 86).

Spor yaparak, dil, ülke, kültür, din, gelenek, görenek, ten rengi, ırk vb. nitelikler ve yönergeler artık davranışı tanımlamaz. Bu kavramların yerini herkese özel kurallar, sporun ortak dili ve ortak hedefler almıştır. Hareketlilik, bir sporcudan başlayarak bu yola girmeyi hedefleyen bir idealdir. Olimpizm, yaşayan, dinamik, uyumlu ve mutlu bir dünya idealidir. Olimpizm, herkesin kolayca kabul görmesiyle karakterize edilir. Yani tüm zamanları ve tüm insanları ilgilendirdiği için geçici bir heves değil, bir zorunluluktur. Olimpizm herkes için gerekli bir hedef, bir rehber, bir yardım ve bir güç kaynağıdır (Erdemli, 2008).

Olimpik Hareket; 19. yüzyılın sonlarında Avrupa’da ortaya çıkan “Uluslararası Barış Hareketi”nin ve “Uluslararası Spor Hareketi”nin bir parçasıdır (Özbey, & Güzel, 2011, s. 3). Özbey ve Güzel’in (2009), yapmış olduğu bir çalışmada da tanımlandığı üzere, spor, kültür ve eğitimi bir araya getiren Olimpik Hareket, temelinde insanlığın ileriye gitmesi için gerekli olan değerlerdir (Esentaş, Güzel, Özbey, & Çelik, 2018, s. 34). Olimpik Hareketin de temel amacı, gençleri spor yolu ile ayrımcılık gözetmeksizin, karşılıklı anlayış, arkadaşlık, dayanışma ve fair play ruhu ile eğiterek daha iyi ve daha barışçıl bir dünya inşa etmektir (Güzel, & Özbey, 2012, s. 31).

Olimpizmin bu genel içeriğinden hareketle, bir yaşam biçimi ve dünya görüşü olarak Olimpiyat Oyunlarına katılan sporcuların çoğunluğu tarafından anlaşılmadığı bile söylenebilir.

Olimpizmi anlamanın ve uygulamanın yolu, "Olimpiyat Eğitimi" ile "Olimpiyat Kültürü" yaratmaktır (Kuter, 2012).

Olimpik eğitim.

Bir diğer kavram da olimpik eğitim kavramıdır. Olimpik eğitim, ilk olarak 1970'lerde spor eğitimi ve Olimpiyat Oyunları üzerine yapılan araştırmaların bir sonucu olarak ortaya çıktı. Olimpik Hareket'in kurucusu olarak bilinen Coubertin, dünyaya Olimpik eğitim konusundaki araştırmaları tanıtmıştır. Bu eğitimin amacı: Hoşgörü, adil rekabet, karşılıklı saygı, çevreyi koruma ve insan kişiliğinin gelişimi gibi değerleri elde etmek için Olimpiyat ideali çerçevesinde insanlar arasında birlik duygusunu geliştirmek (Özbey, Güzel, & 2009, s. 128).

Olimpik eğitim, sporla uğraşan gençlerin dünyayı daha iyi anlamalarına yardımcı olmak için dürüstlük, cesaret, disiplin, kararlılık, öz-yönelim, sportmenlik ve ahlaki değerler ilkelerini de kazandırmayı amaçlamaktadır (Guttmann, 2002). Beden eğitimi, eğitim kalitesinin iyileştirilmesini teşvik ederek eğitimsel değere sahiptir (Georgiadis, 2003). Olimpik eğitim, birçok ülkede geçerli olan karakter gelişimi değerlerini uygulamaya sokmaya çalışmıştır.

Olimpik eğitim, insanların bütüncül gelişimini amaçlayan, disiplinler arası bir alandır. Olimpik eğitim, spor ile olimpiyat oyunlarını kullanır ve ihtiyacımız olan değerleri sağlar. Olimpik eğitimin hedefi, Olimpik idealleri öğretmek, yani onları davranışa, yaşam biçimine dönüştürmek ya da davranış, yaşam biçimi olarak öğrenmektir. Bunun için Olimpik eğitim büyük ölçüde spor temelli olmalıdır. Sporun temel Olimpik idealleri olmadan, bir sporu öğrenmek, bir kişiyi bir sporcuya dönüştüremez. Spor yapmak, sporu bir yaşam biçimi olarak görmeyi gerektirir. Olimpik Fikir, sporun ruhu olduğu için ve ruhu bastırılırsa, spordan geriye sadece fiziksel çatışmalar kalacaktır (Erdemli, 2008).

TMOK tarafından olimpik eğitim için “Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Kılavuz Kitabı” hazırlanmıştır. Bu kitabın ilkokul dördüncü sınıftan itibaren kullanılması ve ortaöğretim kademesinde etkili olmaya devam etmesi beklenmektedir. Giriş bölümünde gençlerimizin ancak olimpiyat kültürü ve felsefesini ulusal değerlerle akılcı ve çağdaş yaklaşımlarla birleştirebilecekleri vurgulanan kitap, programları birbirine bağlayan, bütünlük ilkeleriyle aynı amaç ve değerlerin formüle edilmesine hizmet etmek üzere tasarlandığı belirtilmiştir. Bu çerçevede belirlenen hedeflerin birçoğu dört başlık altında toplanmıştır. Bu başlıkları şu şekilde sıralanabilir (TMOK, 2004);

- **Bireysel Gelişim İçin:** Çocuklar olimpiyat eğitim faaliyetlerine katılacak, yeteneklerini sergileyecek ve emekleriyle, dürüstlük ve merhametleriyle, kahramanlıklarıyla başarılı olacaklar, spora sanatsal bakış açısıyla bakabilmek.

- **Toplumsal Gelişim İçin:** Öğrencileri, olimpiik eğitim faaliyetleri, dostluk, karşılıklı anlayış yoluyla insan onurunu titizlikle koruyan barışçıl bir toplum oluşturmaya teşvik etmek, Karşılıklı anlayış ve hoşgörü kültürünü ulusal ve evrensel değerlere sahip çağdaş insanın yaşam biçimi haline getirmek için dürüst ve dostane rekabeti ve eşit kurallar altında rekabeti benimsemek.
- **Ulusal ve Evrensel Barış İçin:** Ulu Önder Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" mottosuyla ulusal ve evrensel barışı korumak ve sürdürmek. Ülke, ırk, renk, cinsiyet, siyasi sistem veya sınıf ayrımı olmaksızın karşılıklı saygı ve iş birliğini teşvik etmek.
- **Çağdaş ve Dinamik Bir Eğitim İçin:** Olimpiik düşünce ve spor kültürünün modern öğretim yöntemlerini güncelleyerek eğitimi hayata geçirmek, Olimpiik eğitim ve spor kültürü konularını okuldaki diğer derslerle bütünleştiren bu süreç, uygulamaları ve deneyimleri zenginleştirir. Sporun modern bir eğitim aracı olarak da kullanılmasını sağlar.

Olimpiik Eğitim Kılavuz Kitabı iki kitapçıktan oluşur. Öğretmen ve öğrencilere yönelik oluşturulmuş bu iki kitapçıkta şu başlıklar yer almaktadır;

- Hareket ve Spor
- Spor ve Ahlak
- Ülkemiz ve Spor
- Spor ve Sağlık
- Spor ve Yaşam
- Olimpiyat Oyunları

Bu kitapçık, Olimpiik Eğitime ulaşmak için farklı disiplinleri bir arada toplamıştır. Öğrenmede disiplinler arası bir yaklaşım benimsemek, öğrencilerin farklı konuların gerçek hayatta nasıl yer aldığını anlamalarına yardımcı olur.

Sportmenlik

Sportmenlik, seyircinin sporculardan beklediği, yenilgiyi itirazsız kabul etmesi, kural dışı hareketlerle zafere veya mağlubiyete karar vermemesi ve spora saygı göstermesi ile ifade edilir. Sportmenlik, dürüstlük, kendini kontrol etme, kazanırken veya kaybederken saygıyı kaybetmeme gibi kavramları içerir. Sportmenliğin amacı, rekabet anında stresi azaltmaktır (Çalayır, Yıldız, Yaldız, & Çoknaz, 2017, s. 30).

Sportmenlik, etik davranışa ek olarak, bir rakibe karşı oynarken kişinin davranışını nasıl göstereceğini de gösterir. Oyuncu veya antrenör gibi davranışların oyun sırasında zamanını lehlerine harcayan, sert oyuncu müdahaleleri sonrası rakiplerini düşünen ve oyun içinde bariz hataları yakalayan davranışlardan kaçındığı söylenebilir. Bu tür davranışlar sportmenlik ruhuna uygun davranışlardır (Güllü, 2018, s.192).

Bazı kaynaklarda sportmenlik kavramının, fair play anlamında kullanıldığını görüyoruz. Fair Play ifadesinin 18. yüzyılda çokça kullanıldığını söyleyebiliriz (Yıldıran, 2005, s. 9). Fair Play'in kendi dilimizdeki anlamını düşündüğümüzde bunun "sportif erdem" anlamına geldiğini söyleyebiliriz. Erdem ise ahlaki üstünlük olarak ifade edilir.

Antrenörler oyuncularını kazanmaya vurgu yaparak hazırladıklarında, oyuncular istenmeyen davranışlar geliştirir. Kazanmak için çaba gösteren sporcular, oyun esnasında sportmenlik dışı davranışlar sergilerler. Bu durumda, olumlu davranış sıklığında azalmalar meydana gelir. Ancak sosyal davranışların kazanılmasında spor önemlidir. Antrenörler bu durumun farkında olmalı ve takımlarındaki oyunculara buna göre koçluk yapmalıdır (Madden, 2015).

Spor, tüm paydaşların saygı duyması gereken bir adil oyun kültürüne sahiptir. Fair play, sporda olumlu tutumları içerir. Rakibin üstün başarısını rakip kazandığında takdir etmek ve bu başarıyı itibarsızlaştıracak söz ve eylemlerden kaçınmak, fair play kapsamında oluşturulan davranışlardır (Pehlivan, 2004, s. 50).

Profesyonel futbolcular, beklenen sportif davranışı oyun boyunca yaymalıdır. Maç başlamadan önce rakiplerini selamlamalı ve maç boyunca oyunun gerginliğini dağıtmalıdır. Oyunu kurallarına göre oynamalı ve rakibine karşı kötü söz ve davranışlardan kaçınmalıdır. Kaybederken rakibinin başarısını takdir etmeli, kazandığında ise rakibine karşı saygılı bir şekilde sevinmelidir (Loland, 2013).

Fair play, oyunu oynarken koşulların zorluğunu dikkate almayan, oyunun kurallarına uyan, haksız rekabeti önleyen, rakibi değerlendiren, onu rekabetin bir parçası olarak gören ve koşulları sağlayan bir koşuldur. Eşitliğin sağlanması olarak gerçekleştirilir (Yıldıran, 2005, s. 9). Sporcularda fair play oluşumu, eğitimin genel yapısı içerisinde bir dizi eğitim faaliyeti ve yöneticilerin bu konudaki farkındalıkları ile sağlanabilir.

Sportmenlik ya da fair play kavramlarının aynı anlamda kullanıldığını ve daha çok davranışın ahlaki boyutuyla ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Sporcu yetiştiren antrenörler, sportif performansa önem vererek işin ahlaki boyutunu da düşünmelidir. Aksi takdirde

oyuncular sadece kazanmak için savaştıkları için rakibine saygı duymayabilir veya oyun sırasında rakibini küçük düşürecek söz ve davranışlarda bulunabilirler.

Bu gibi durumlarda sporcunun toplum veya seyirci tarafından dışlanacağını söyleyebiliriz. Sporcuların sabırla mücadele etmeleri, rakibe saygı duymaları ve hoşgörölü bir tavır sergilemeleri, sporcunun çevresi tarafından takdir edilmesini sağlayabilir. Spor, kişiyi geliştirmek, fiziksel ve ruhsal sağlığını ve esenliğini iyileştirmek içindir. Çocuklar, adil oyun ve çevresel oyun nedeniyle arkadaşları, ebeveynleri ve öğretmenleri ile sürekli olarak beceriler öğrenir ve sosyalleşir. Daha sağlıklı hale gelen, daha fazla bilgiye sahip olan ve daha iyi öğrenebilen bir nesil, adalete çok önem verecektir (Basım, & Argan, 2009).

Sportmenlik kavramı, bir sporcunun sorumluluk alması ve bu doğrultuda rakipleriyle mücadele ederken dürüst davranması anlamına gelmektedir (Stornes, & Ommundsen, 2004, s. 211). Sportmenlik genellikle spor bağlamında kullanılsa da toplumun her alanında "iyi" veya "etik" olarak kabul edilen davranışa atıfta bulunmak için kullanılabilen bir terimdir (Yıldıran, 2011, s. 10).

Sportmenliği incelediğimizde kişinin kişiliğine saygı duymakla başladığı görölmektedir. Beden eğitimi ve spor okul müfredatının bir parçasıdır. Oyunun davranış kuralları, saygı ve adil oyun kurallarını içerir (Pehlivan, 2004, s. 51). Spor daha rekabetçi hale geldikçe, neşe ve gurur gibi bazı duygular ortaya çıkar. Bu duygular inkâr edilemez ve sonunda yüzeye çıkacaktır. Bunalmış, duygusal veya endişeli hissettiğinizde, önemli olan kendinize bakmaktır. Duygular, insan deneyiminin önemli bir parçasıdır, bu nedenle onları uygun şekilde sürdürmek önemlidir (Baumann, 1994).

İnsanların bir meslek olarak spora katılabilmeleri için çocukken spora katılabilmeleri gerekir. Okullarda, istenilen amaçları gerçekleştirmek için beden eğitimi ve spor dersleri en önemli araçlardan biridir. Bu dersler aracılığıyla toplumun ihtiyacı olan sporcular veya antrenörler, hakemler ve spor yazarları yetiştirilebilir (Yıldıran, 2005, s. 14).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Materyal ve Yöntem

Materyal

Bu bölümde araştırmada yer alan araştırma modeli, evren ve örneklen, veri toplama teknikleri, veri toplama araçları, araştırmanın sınırlılıkları ve analiz yöntemleri hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi için yapılacak olan analizler sonucunda yeni yetişen neslin üzerinde sportmenlik kavramının ne kadar önemli olduğu kanısına varılmaya çalışılacaktır.

Araştırma Modeli

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor derslerindeki sportmenlik davranışlarını inceleyen bu araştırma mevcut olan bir durumu tanımlamaya ve açıklamaya çalışılacaktır. Bu nedenle çalışmanın yöntemi olarak tarama modeli kullanılacaktır. Nicel Araştırma yöntemlerinden tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip, belirlenebilmesidir (Karasar, 2020).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Evren ve örnekleme ilişkin sınırlılık: Bu araştırma Erzurum ilinde eğitim gören ortaokul öğrencileri ile sınırlıdır.

Veri toplama araçlarına ilişkin sınırlılık: Bu araştırma, kullanılan Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği özellikleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın Hipotezleri

- Cinsiyet değişkenine göre sportmenlik davranış puanlarında farklılık gözlemlenemeyebilir.
- Sınıf düzeyindeki gelişime göre sportmenlik davranış puanlarında artış gözlemlenebilir.
- Anne – Baba Eğitim Düzeyi değişkenine göre sportmenlik davranış puanlarında farklılık gözlemlenemeyebilir.

- Beden Eğitimi ve spor dersinde en fazla ilgilenilen spor branşı değişkenine göre sportmenlik davranış puanlarında farklılık gözlemlenebilir.
- Bir Kulüpte Sporcu Olma durumuna göre sportmenlik davranış puanlarında artış gözlemlenebilir.
- Okul Takımında Oynama Durumuna göre sportmenlik davranış puanlarında farklılık gözlemlenemeyebilir.
- Okul Başarı Durumu durumuna göre sportmenlik davranış puanlarında artış gözlemlenebilir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın Evrenini, Erzurum ilinde eğitim gören ortaokul öğrencileri, örneklemini ise rastgele yöntemle seçilmiş 5. sınıf, 6. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıfta öğrenim gören toplam 303 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubu tesadüfi yöntem ile oluşturulmuştur. Tamamen gönüllü katılımın esas olduğu çalışmada katılımcı bireylere araştırmanın amacı, içeriği ve anket form uygulaması için ayıracakları ortalama süre hakkında bilgi verilmiştir. Bunun yanı sıra elde edilecek verilerin tek amacının bilimsellik olduğunu ve bilimsel olmayan başka yerlerde kullanılmayacağı güvencesi verilmiştir.

Veri Toplama Teknikleri

Araştırma için veri toplama aşamasında anket ile veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde demografik sorulardan oluşan kişisel bilgi formu, anket formunun ikinci bölümünde, katılımcıların sportmenlik davranışlarını belirlemek için beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği yer almaktadır. Çalışmanın uygulanabilmesi için Bayburt Üniversitesi Rektörlüğün Etik Kurul Birimi'nden 12.03.2021, 57 karar sayısı ve 05 oturum sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Kişisel bilgi formu.

Demografik özellikleri belirlemek amacı ile 8 maddeden oluşmaktadır. Maddeler; cinsiyet, sınıf seviyesi, anne ve baba eğitim düzeyi, en çok ilgilenilen spor branşı, kulüp sporcusu mu? okul takımında aktif mi? değişkenlerine ilişkin bilgi almak amacıyla oluşturulmuştur.

Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği.

Koç (2013), tarafından ortaokul öğrencileri için hazırlanmış olan beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği 5’li Likert tipi ölçektir. Orijinal ölçek 11 madde “Pozitif Davranışları Sergileme” (PDS) faktörü (madde 1, 2, 4, 7, 9, 11, 12, 14, 16, 19 ve 21) ve ters puanlanan 11 madde “Negatif Davranışlardan Kaçınma” (NDK) faktörü (madde 3, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 17, 18, 20 ve 22) olmak üzere toplam 22 maddeden oluşmaktadır.

PDS Faktörüne “Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim” ve NDK Faktörüne “kazanmak için gerekirse hile yaparım” maddeleri örnek olarak verilebilir. Dereceleme biçimi maddelerde yer alan davranışların sergilenme sıklığını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış ve “(5) Her Zaman, (4) Çok Sık, (3) Ara Sıra, (2) Nadiren ve (1) Hiçbir Zaman” şeklinde sıralanmıştır. NDK Faktörüne ait puanlar ters puanlandı. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 22 (ortalama 1) ve en yüksek puan 110 (ortalama 5) dur. Faktör 1 ve Faktör 2’den ayrı ayrı olarak alınabilecek puanlar en düşük 11 (ortalama 1) ve en yüksek 55 (ortalama 5) dir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça öğrencilerin sportmenlik düzeylerinin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 26,0 paket programında yapılmıştır. Verilerin analizinde verilerin normal dağılım gösterip göstermemesine bakılarak elde edilen bulgulara göre parametrik ve non-parametrik testlerden yararlanılmıştır, çalışmamızda yapılan istatistiksel analizler Kruskal Wallis, Mann Whitney U testi, korelasyon analizi şeklinde sıralanabilir. Ek olarak, Kruskal Wallis’in Post Hoc testi olarak da Mann Whitney U testi yapılmıştır. Field (2009), Mann-Whitney U testinin, Kruskal Wallis’in Post-Hoc testi olarak kullanıldığını belirtmektedir. Benzer şekilde Cevahir’de (2020), Kruskal Wallis testinin Post-Hoc testi olarak Mann-Whitney U testinin uygulandığını söylemektedir. Erzurum ilinde 2021 yılında aktif olarak eğitim ve öğretim gören ortaokul öğrencileri üzerinden toplanan veriler SPSS programına giriş yapılmıştır. Toplanan 303 veri üzerinden analizler yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Tablo 1. Ölçeği Alt Boyutlarına ve Toplam Puanına İlişkin Çarpıklık- Basıklık Normallik Testi Sonuçları

Alt Boyutlar ve Ölçek toplam Puanı	s	df	p
Pozitif Davranış Sergileme	0,777	303	0,000
Negatif Davranışlardan Kaçınma	0,800	303	0,000
Ölçek Toplam Puanı	0,865	303	0,000

İstatiksel bir çalışmada, birçok testin yapılabilmesi için dağılımın normal veya normale yakın olması gerekmektedir. Çünkü verilerin normal dağılımda olmaması analiz sonuçlarının doğru çıkmasını engeller dolayısıyla da yapılan yorumların yanlış olmasına yol açar. Normal dağılım için Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) katsayılarının hangi aralıklarda olması konusunda literatürde üzerinde anlaşılmış bir referans aralığı yoktur (Mangiafico, 2016; Cevahir, 2020). Büyüköztürk (2020), çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ve -1 aralığında yer almasının normallikten aşırı sapmalar olmaması şeklinde yorumlanmaktadır. Tabachnick ve Fidell (2013), çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,500 ve -1,500 değerleri arasında olduğu durumlarda dağılımın normal dağılım olarak gerçekleştiğini kabul etmektedirler.

Tablo 2. Ölçeği Alt Boyutlarına ve Toplam Puanına İlişkin Normallik Testi

	Pozitif Davranış Sergileme	Negatif Davranışlardan Kaçınma	Ölçek Toplam Puanı
Madde Sayısı	22	22	22
N	303	303	303
Ortalama	4,592	4,340	4,466
Standart Sapma	0,531	0,803	0,537
Çarpıklık	-1,671	-1,520	-1,097
Basıklık	2,605	1,881	0,370
Minimum	2,36	1,18	2,91
Maksimum	5,00	5,00	5,00

Tablo 2 incelendiğinde Ölçek alt boyutlarının ve toplam puanının $p<.05$ olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna göre anlamlılık düzeyinde normal dağılım göstermediği görülmektedir.

Tablo 1 ve 2’den elde edilen veriler göz önünde bulundurulduğunda çalışmamızın dağılımının normal dağılım göstermediğini söyleyebiliriz.

Tablo 3. *Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları*

Cinsiyet	N	%
Erkek	170	56.1
Kadın	133	43.9
Toplam	303	100.0

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet dağılımları incelendiğinde katılımcıların %56,1’ i erkek, %43,9’u kız olduğu görülmektedir.

Tablo 4. *Katılımcıların Sınıf Dağılımları*

Sınıf	N	%
5	95	31.4
6	83	27.4
7	69	22.8
8	56	18.5
Toplam	303	100.0

Araştırmaya katılan katılımcıların %31,4 ‘ü 5. sınıf, %27,4’ü 6. sınıf, %22,8’i 7. sınıf ve %18,5 ‘i 8. sınıf olduğu görülmektedir.

Tablo 5. *Katılımcıların Anne – Baba Eğitim Düzeyi Dağılımları*

Anne – Baba Eğitim Düzeyi		N	%
Anne Eğitim Düzeyi	Ortaokul ve altı	136	44.9
	Lise	90	29.7
	Üniversite ve Üzeri	77	25.4
	Toplam	303	100.0
Baba Eğitim Düzeyi	Ortaokul ve altı	102	33.7
	Lise	94	31.0
	Üniversite ve üzeri	107	35.3
	Toplam	303	100.0

Araştırmaya katılan katılımcıların anne-baba eğitim düzeyi incelendiğinde annenin eğitim düzeyi %44,9 ortaokul ve altı, %29,7 lise ve %25,4'ü üniversite üzeri olarak belirlenirken, baba eğitim düzeyi %33,7'sini ortaokul ve altı, %31,0'ını lise, %35,3'ünü üniversite ve üzeri olarak belirlenmiştir.

Tablo 6. *Katılımcıların Beden Eğitimi ve Spor Dersinde En Fazla İlgilenilen Spor Branşı*

Spor Branşları	N	%
Futbol	73	24,1
Basketbol	60	19,8
Atletizm	11	3,6
Jimnastik	15	5,0
Voleybol	58	19,1
Hentbol	8	2,6
Tenis	24	7,9
Masa Tenisi	7	2,3
Badminton	11	3,6
Güreş	6	2,0
Fark Etmez	30	9,9
Toplam	303	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların Beden Eğitimi ve spor dersinde en fazla ilgilenilen spor branşı dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %24,1'i Futbol, %19,8'i basketbol, %3,6'sı atletizm & 5,0'ı jimnastik, %19,1'i voleybol, %2,6'sı hentbol, %7,9'u tenis, %2,3'ü masa tenisi, %3,6'sı badminton, %2,0'ı güreş, %9,9'u fark etmez olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. *Katılımcıların Bir Kulüpte Sporcu Olma Dağılımı*

Bir Kulüpte Sporcu Olma	N	%
Evet	72	23.8
Hayır	231	76.2
Toplam	303	100.0

Araştırmaya katılan katılımcıların bir kulüpte sporcu olma dağılımları incelendiğinde %23,8' i evet (bir spor kulübünde sporcu), %76,2 'si ise hayır (bir spor kulübünde sporcu değil) olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. *Katılımcıların Okul Takımında Oynama Durumu Dağılımı*

Okul Takımında Oynama Durumu	N	%
Evet	34	11,2
Hayır	269	88,8
Toplam	303	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların okul takımında oynama dağılımı incelendiğinde %11,2'si evet (okul takımında oynuyor), %88,8'i hayır (okul takımında oynamıyor) olarak belirlenmiştir.

Tablo 9. *Katılımcıların Okul Başarı Durumu Dağılımı*

Okul Başarı Durumu Dağılımı	N	%
Zayıf	28	9,2
Orta	62	20,5
İyi	213	70,3
Toplam	303	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların okul başarı dağılımları incelendiğinde %9,2'si zayıf, %20,5'i orta ve %70,3'ü iyi olarak belirlenmiştir.

Çıkarımsal İstatistikler

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyut	Sınıf Grubu	N	Sıra Ort.	df	X ²	P	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	Beşinci Sınıf (1)	95	134,64	3	6,011	0,111	-
	Altıncı Sınıf (2)	83	162,02				
	Yedinci Sınıf (3)	69	161,43				
	Sekizinci Sınıf (4)	56	154,99				
Negatif Davranıştan Kaçınma	Beşinci Sınıf (1)	95	151,89	3	3,915	0,271	-
	Altıncı Sınıf (2)	83	148,42				
	Yedinci Sınıf (3)	69	167,80				
	Sekizinci Sınıf (4)	56	138,03				
Ölçek Toplam Puanı	Beşinci Sınıf (1)	95	140,87	3	3,946	0,267	-
	Altıncı Sınıf (2)	83	158,29				
	Yedinci Sınıf (3)	69	165,34				
	Sekizinci Sınıf (4)	56	145,13				

Tablo 10'da beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği alt boyutlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılmasının Kruskal Wallis H testi analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	Sıra Ort.	df	X ²	P	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	Ortaokul ve Altı (1)	136	152,99	2	0,054	0,973	-
	Lise (2)	90	152,07				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	77	150,17				
Negatif Davranıştan Kaçınma	Ortaokul ve Altı (1)	136	169,23	2	10,741	0,005	1>2,3
	Lise (2)	90	143,92				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	77	131,01				
Ölçek Toplam Puanı	Ortaokul ve Altı (1)	136	163,78	2	5,048	0,080	-
	Lise (2)	90	147,02				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	77	137,03				

Tablo 11’de, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği alt boyutlarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılmasının Kruskal Wallis H testi analizi sonuçları görülmektedir ($p<0.05$). Sonuçlar incelendiğinde negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini görmek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda ortaokul ve altı ile lise arasında ortaokul lehine ($p=.025$), ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında ortaokul lehine ($p=.002$) bir farklılığa ulaşılmıştır. Pozitif davranış sergileme ve ölçek toplam puanında ise istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları

Alt Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	Sıra Ort.	df	X ²	P	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	Zayıf (1)	28	187,38	2	16,388	0,000	1>3 2>3
	Orta (2)	62	180,06				
	İyi (3)	213	139,18				
Negatif Davranıştan Kaçınma	Zayıf (1)	28	172,11	2	6,810	0,033	2>3
	Orta (2)	62	171,84				
	İyi (3)	213	143,58				
Ölçek Toplam Puanı	Zayıf (1)	28	179,73	2	14,146	0,001	1>3 2>3
	Orta (2)	62	181,52				
	İyi (3)	213	139,76				

Tablo 12’de, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği alt boyutlarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılmasının Kruskal Wallis H testi analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini görmek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında ortaokul lehine ($p=.001$), ölçek toplam puanında ise ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında ortaokul lehine ($p=.005$) bir farklılığa ulaşılmıştır. Pozitif davranış sergileme alt boyutunda ise istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır.

Tablo 13. *Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Başarı Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırma Sonuçları*

Alt Boyut	Eğitim Düzeyi Grubu	N	Sıra Ort.	df	X ²	P	Fark
Pozitif Davranış Sergileme	Ortaokul ve Altı (1)	102	159,00	2	1,215	0,545	-
	Lise (2)	94	151,15				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	107	146,08				
Negatif Davranıştan Kaçınma	Ortaokul ve Altı (1)	102	171,77	2	11,048	0,004	1>3
	Lise (2)	94	153,21				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	107	132,09				
Ölçek Toplam Puanı	Ortaokul ve Altı (1)	102	170,24	2	8,776	0,012	1>3
	Lise (2)	94	152,13				
	Lisans ve Lisansüstü (3)	107	134,50				

Tablo 13’te, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği alt boyutlarının başarı durumu değişkenine göre karşılaştırılmasının Kruskal Wallis H testi analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa ulaşılmış olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini görmek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda pozitif davranış sergileme boyutunda başarı durumu zayıf olan ile iyi olan arasında başarı durumu zayıf lehine ($p=.005$) ve başarı durumu orta olan ile iyi olan arasında başarı durumu orta lehine ($p=.001$) bir farklılığa ulaşılmıştır. Negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ve başarı durumu orta olan ile iyi olan arasında başarı

durumu orta lehine ($p=.025$) bir farklılığa ulaşılmıştır. Ölçek toplam puanında ise başarı durumu zayıf olan ile iyi olan arasında başarı durumu zayıf lehine ($p=.026$) ve başarı durumu orta olan ile iyi olan arasında başarı durumu orta lehine ($p=.001$) bir farklılığa ulaşılmıştır.

Tablo 14. *Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları*

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	Z	p
Pozitif Davranış Sergileme	Kadın	133	158,05	21020,00	10501,000	-1,093	0,274
	Erkek	170	147,27	25036,00			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Kadın	133	151,41	20138,00	11227,000	-,105	0,917
	Erkek	170	152,46	25918,00			
Ölçek Toplam Puanı	Kadın	133	156,20	20774,50	10746,500	-,742	0,458
	Erkek	170	148,71	25281,50			

Tablo 14'te "Mann Whitney- U testi" sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda cinsiyete göre alt boyutlar ve toplam puan açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Tablo 15. *Bir kulübün Sporcusu Olma Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Yanıt	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	Z	p
Pozitif Davranış Sergileme	Evet	72	125,37	9026,50	6398,500	-3,039	0,002
	Hayır	231	160,30	37029,50			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Evet	72	141,85	10213,00	7585,000	-1,142	0,253
	Hayır	231	155,16	35843,00			
Ölçek Toplam Puanı	Evet	72	132,24	9521,50	6893,500	-2,203	0,028
	Hayır	231	158,16	36534,50			

Tablo 15'te "Mann Whitney- U testi" sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda bir kulübün sporcusu olma durumuna göre istatistiksel olarak pozitif davranış sergileme alt boyutunda ve ölçek toplam puanında bir kulübün sporcusu olmayanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Negatif davranışlardan kaçınma alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Tablo 16. *Okul Takımında Oynama Durumuna Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Yanıt	N	Sıra Ort.	Sıra Top	U	Z	p
Pozitif Davranış Sergileme	Evet	34	141,26	4803,00	4208,000	-,780	0,435
	Hayır	269	153,36	41253,00			
Negatif Davranıştan Kaçınma	Evet	34	130,88	4450,00	3855,000	-1,513	0,130
	Hayır	269	154,67	41606,00			
Ölçek Toplam Puanı	Evet	34	134,26	4565,00	3970,000	-1,259	0,208
	Hayır	269	154,24	41491,00			

Tablo 16'da "Mann Whitney- U testi" sonuçları görülmektedir. Analiz sonucunda okul takımında oynama durumuna göre alt boyutlar ve toplam puan açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının incelenmesine yönelik yapmış olduğumuz çalışmada elde edilen bulgular incelenerek aşağıda tartışılmıştır.

Cinsiyet değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni ve ölçek toplam puanı, pozitif davranış sergileme alt boyutu ve negatif davranıştan kaçınma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer çalışmalarda, Gürpınar ve Kurşun (2013), tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkenine göre sportmenlik yönelimleri açısından herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Hacıcaferoğlu vd. (2015), tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa ulaşılmamıştır. Kayışoğlu vd. (2015), ortaokul öğrencilerinin spor davranışlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Akoğlu vd. (2019), tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Doğan ve Yağmur (2019), tarafından yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

Farklı olarak, Esentürk vd. (2015), tarafından yapılan çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla sportmenlik davranışı sergiledikleri belirlenmiştir. Karanfil vd. (2017), tarafından yapılan çalışmada kadınlar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Çalayır vd. (2017), tarafından yapılan çalışmada ise kadınlar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Koç ve Güllü (2017), tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha sportmen daha sportmen olduğu tespit edilmiştir. Koç ve Yeniçeri (2017), tarafından yapılan çalışmada ise kadınlar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Güvendi vd. (2019), tarafından yapılan çalışmada kız öğrencilerin sportmenlik davranışlarını erkek öğrencilerden daha fazla sergiledikleri görülmüştür. Caz ve İkizler (2019), tarafından yapılan çalışmada kız öğrenciler lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Koç ve Seçer (2018), tarafından yapılan çalışmada kadınlar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Altun ve Güvendi (2019), tarafından yapılan çalışmada kız öğrenciler lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Ulukan (2021), tarafından yapılan çalışmada ise erkeklerin sportmenlik yönelim düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Güllü ve Şahin (2018), tarafından yapılan çalışmada ise erkekler lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Gümüş vd. (2016), adil rekabette erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha sert davranış eğiliminde oldukları sonucuna varmıştır. Öte yandan Proios (2011), öğrencilerin okul spor ortamındaki haksız davranışları ile algıladıkları davranışlar arasında farklılık olduğunu ve bunun cinsiyete

göre değiştiğini belirlemiştir. Türkmen ve Varol (2015), kız öğrencilerin sportmenlik davranış sergileyebilme düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu öne sürmektedirler. Artan rekabet yoğunluğu erkek bireyleri daha fazla şiddet sergilemeye itebildiği de bilinmektedir (Sciarabba, 2012, s. 11). Ökten (2009), toplumsal cinsiyet araştırmasında kadın ve erkek arasındaki farklılıkların sadece fizyolojik farklılıklarla açıklanamayacağına, kadınların davranışlarının daha çok toplumsal uyumla uygun olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca, sportmenlik ve arkadaşça rekabetin kızlar için erkeklerden daha kolay olduğu da söylenmektedir (Goldstein, & Iso-Aloha, 2006, s. 19). Cinsiyetin sportmenlik davranışı için önemli bir değişken olduğu verilen literatür bilgilerinden anlaşılmasına rağmen, çalışmamızda herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Bu durumun örneklem kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Sınıf değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış leği alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis H testi ile yapılmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre sınıf değişkeni ile ölçek toplam puanı, pozitif davranış sergileme alt boyutu ve negatif davranıştan kaçınma alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar şöyledir; düşük sportmenlik davranışı sergilemede bireysel tutumların ve sosyal etkilerin belirleyici rolünü araştırmıştır. 5-8. sınıfın sportmenlik davranışları sınıfa göre anlamlı farklılık göstermediğini fakat sınıf seviyesi arttıa sportmenlik oranı düştüğünü belirlemişlerdir (Shields vd. 2007, s. 23). Ayrıca Kayışoğlu vd. (2015), yaptıkları çalışmada sınıf düzeyine göre sporcu davranışlarının sergilenmesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulamamışlardır.

Farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar da mevcuttur; Hacıcaferoğlu vd. (2015), tarafından yapılan çalışmada 8. Sınıf ğrencilerinin, 7. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek sportmenlik davranışı sergilediklerini tespit edilmiştir. Koç ve Seçer (2018), tarafından yapılan çalışmada birinci sınıflar ile üçüncü sınıflar arasında birinci sınıflar lehine, dördüncü sınıflar ile ikinci ve üçüncü sınıflar arasında dördüncü sınıflar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Altun ve Güvendi (2019), tarafından yapılan çalışmada beşinci sınıflar ile altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar arasında beşinci sınıflar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Koç ve Yeniçeri (2017), tarafından yapılan çalışmada dokuzuncu, onuncu ve on birinci sınıflar arasında onuncu sınıflar lehine bir farklılığa ulaşılmıştır. Koç (2013), tarafından geliştirilen araştırmada kullanılan ölçeğin çalışmasında, ortaokul ğrencilerinin sportmenlik düzeylerinin sınıf düzeyi arttıa düştüğü gözlemlenmiştir. Benzer şekilde Türkmen ve Varol'da (2015), sınıf düzeyi yükseldikçe sportmenlik davranışı sergileyebilme düzeyinin azaldığını ne sürmektedirler. Ayrıca Koç ve Tamer (2016), araştırmalarında sınıf düzeyi arttıa kız öğrencilerin sportif davranış düzeylerinin düştüğünü görmüşlerdir. Benzer ve farklı sonuçlara ulaşan çalışmalar göz önünde

bulundurulduğunda sınıf değişkeninin sportmenlik davranışını anlamada önem arz eden bir değişken olmadığı söylenebilir.

Anne eğitim düzeyi temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis H testi ile yapılmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre anne eğitim düzeyi ile negatif davranıştan kaçınma alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonucuna göre ortaokul ve altı ile lise arasında ortaokul lehine farklılık görüldüğü gibi, ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında da ortaokul lehine farklılığa ulaşılmıştır. Pozitif davranış sergileme ve ölçek toplam puanında ise istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Farklı olarak, Doğar ve Yağmur (2019), tarafından yapılan çalışmada anne eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul öğrencilerin, anne eğitim düzeyi üniversite mezunu olan öğrencilere göre daha fazla sportmenlik gösterdiği söylenebilir.

Baba eğitim düzeyi temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis H testi ile yapılmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre baba eğitim düzeyi ile negatif davranıştan kaçınma alt boyutu ile ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonucuna göre negatif davranıştan kaçınma alt boyutunda ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında da ortaokul lehine ve ölçek toplam puanında ortaokul ve altı ile lisans ve lisansüstü arasında ortaokul lehine farklılığa ulaşılmıştır. Pozitif davranış sergileme ve ölçek toplam puanında ise istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında; Hacıcaferoğlu vd. (2015), tarafından yapılan çalışmada baba eğitim durumu açısından herhangi bir farklılığa ulaşılamadığı tespit edilmiştir. Doğar ve Yağmur (2019), tarafından yapılan çalışmada baba eğitim durumu değişkeni açısından herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

Çalışmamızdan elde edilen sonuçlara göre anne ve baba eğitim seviyesinin yükselmesinin sportmenlik davranışı açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığı söylenebilir. Bu bağlamda eğitim seviyesindeki artışın insanların daha fazla rekabet içine girmesi gibi bir durumlar karşı karşıya bırakırken ebeveynlerin de çocuklarını bu rekabet ortamına hazırlarken farklı yollar seçmelerine sebep olması neticesinde bu sonuca ulaşıldığı söylenebilir.

Kulüp Sporcusu Olma değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonuçlarına göre bir kulübün sporcusu olma

değişkeni ile pozitif davranış sergileme alt boyutu ve ölçek toplam puanında kulüp sporcusu olmayan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gözlenmiştir. Bir kulübün sporcusu olma değişkeni ile negatif davranıştan kaçınma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde;

Koç ve Tamer (2016), tarafından yapılan çalışmada kulüp sporcusu olmanın ortaokul ve lise seviyesindeki kız öğrencilerinin sportmenlik davranışlarını etkilemediğini bulunmuştur. Satcher (2006), lise öğrencilerinde sporcu olmayanların sporculara göre daha yüksek ahlaki karakter puanlarına sahip olduğunu belirlemiştir. Sporda ne olursa olsun kazan anlayışı zorbalık yapılmasında etkili olduğu belirtilmektedir (Karaca, 2020). Stephens (1993), yaptığı araştırmasında, sporcuların dürüst olmayan davranışlarda bulunarak arkadaşlarını bu tür eylemlere yönlendirdiğini bulmuştur. Kulüp sporcusu olan öğrencilerin negatif davranış sergilemekten kaçınmamasını bulundukları yaş gruplarının getirmiş olduğu ergenlik vb. dönemlere bağlanabilir. Bu dönemlerde daha hırslı olma, kazanma arzusuna bürünme ve benlik hırsı gibi duygular yaşanmasının burada etkili olduğu söylenebilir.

Okul takımında oynama değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonuçlarına göre okul takımında oynama değişkeni ile pozitif davranış sergileme alt boyutu negatif kaçınma ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

Koç ve Tamer (2016), tarafından ortaokul ve liselerde öğrenim gören kız öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, okul futbol takımında oynamanın beden eğitimi ve spor derslerindeki değerlerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Koç ve Seçer (2018), tarafından yapılan çalışmada üniversite takımlarında görev almalarına göre herhangi bir farklılığa ulaşılamamıştır. Doğan ve Yağmur (2019), tarafından yapılan çalışmada okul takımına katılma durumuna göre herhangi bir farklılaşmaya ulaşılamamıştır. Alan yazındaki sonuçlar ve çalışmamızdan elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda okul takımında oynayıp oynamama durumunun sportmenlik davranışına anlamada etkili bir değişken olmadığı söylenebilir.

Okul başarı durumu değişkeni temel alınarak beden eğitimi sportmenlik davranış ölçeği alt boyutları ve toplam puanlarının karşılaştırılması Kruskal Wallis H testi ile yapılmıştır. Yapılan Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma, ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile Man Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Man Whitney U testi sonucuna göre pozitif davranış sergileme alt boyutu ile başarı durumu

zayıf ve başarı durumu iyi olan arasında, başarı durumu zayıf olan lehine ve başarı durumu orta olan ile başarı durumu iyi olan arasında başarı durumu orta olan lehine bir farklılık bulunmuştur. Negatif davranıştan kaçınma alt boyutu ile başarı durumu orta olan ve başarı durumu iyi olan arasında başarı durumu orta olan lehine farklılık bulunmuştur. Ölçek toplam puanı ile başarı durumu zayıf olan ve başarı durumu iyi olan arasında, başarı durumu zayıf olan lehine ve başarı durumu orta olan ile başarı durumu iyi olan arasında başarı durumu orta olan lehine farklılık bulunmuştur. Koç ve Yeniçeri (2017), tarafından yapılan çalışmada başarı durumu iyi olan öğrencilerin orta ve zayıf olanlara göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu tespit edilmiştir. Farklı olarak Koç ve Güllü (2017), tarafından yapılan çalışmada herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır.

Elde edilen sonuçlara göre; eğitim hayatında başarı durumu orta ve zayıf olan bireylerin başarı durumu iyi olan bireylere göre bu eksikliklerini sporla kapatmaya çalıştıkları ve bu bağlamda da sporun gerekliliklerini tam anlamıyla gerçekleştirmek adına sportmenlik davranışı sergiledikleri söylenebilir.

Sonuç olarak araştırmada; öğrencilerin, yüksek düzeyde olumlu davranışlar ifade ettikleri görülmüştür. Diğer taraftan minimum ölçüde dahi olsa sportmenlik olgusuna aykırı davranış ile hareket ettikleri, şiddet boyutunda olumsuz düşüncelere sahip oldukları söylenebilir. Sportmenlik konusu kurum ve kuruluşlarda dikkatle araştırılmalı ve eğitim öğretim müfredatında yer verilmesinin gerektiği söylenebilir.

Kişiler, değerlerinin farkına varırsa sonuç temelli gitmekten uzaklaşarak sportmenliğe daha çok önem vermeleriyle beraber bireylerde sonuç odaklılığın olumsuz etkileri azaltılarak fayda temelli olumlu etkileri artırılabilir. Nitekim bu şekilde ileri düzeyde ya da amatör olarak spor yapan veya yaptıran tüm bireylere sportmenlik davranışı daha iyi aşılanmış olacaktır.

ALTINCI BÖLÜM

Öneriler

Çalışmamızda evrensel geçerliliği olan sportmenlik kavramı, ortaokul seviyesindeki öğrenciler açısından incelenmiştir. Gelecekte yapılabilecek çalışmalarda farklı örneklem gruplarına yönelik alan çalışmaları yapılabilir.

Çalışmamız pandemi şartlarından dolayı sadece Erzurum ili ile sınırlı kalmıştır. Daha kapsamlı ve daha büyük örneklem gruplarına yönelik olarak yapılabilecek benzer çalışmalarla daha ayrıntılı sonuçlara ulaşılabilir.

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak sadece; Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği kullanılmıştır. Farklı ölçekler ilave edilerek sportmenlik davranışına etki eden faktörler ve sportmenlik davranışı ile ilişkili kavramlar ayrıntılı şekilde incelenebilir.

Beden eğitimi ve spor dersi ile ortaokul döneminde tanışan öğrencilerin, bu ders kapsamında uygulama eğitimleriyle beraber sportmenliğe yönelik kazanımların elde edilmesine yönelik ilave uygulamalar yapılarak sportmenlik konusunda bilinçlendirilebilirler. Böylelikle gelecek nesillerin daha sportmen davranışlara sahip olması yolunda katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akoğlu, H. E., Ayyıldız, E., & Sunay H. (2019). Uluslararası spor organizasyonlarına katılan sporcuların sporda ahlaktan uzaklaşma ve sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 329-340.
- Altun, M., & Güvendi, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 2224-2240.
- Aracı, H. (1999). *Öğretmen ve öğrenciler için okullarda beden eğitimi*. 2. baskı, Ankara, Bağırhan Yayınevi.
- Arıcı, H. (2001). *Okullarda beden eğitimi*, İstanbul: Nobel Yayın.
- Asagem, (2010). *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması*, (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü). Ankara.
- Atalı, L., & Sertbaş, K. (2003). *Sportif uğraş*, Kocaeli; Sesim Ofset Matbaacılık
- Balcıoğlu, B., Özbek, A., Sungur, N., Sivrikaya, K., & Tekin, A. (2005). Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin değer sistemleri ve sorun çözmedeki yeterliliklerinin incelenmesi, *Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7, (1), 91-99.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bradshaw, Y., Healey, J. F., & Smith, R. (2001). *Sociology for a new century*, Pine Forge Press.
- Balat, G. U. (2007). *Değerler eğitimi ve değerler eğitimi programları*. In Oktay, A., Unutkan, Ö.P (Eds). *Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular*. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- Baumann, S. (1994). *Uygulamalı spor psikolojisi* (Çeviri: Can İkizler, Ali Osman Özcan). İstanbul, Alfa Basın Yayın Dağıtım.
- Böyükelhan, E., Özdilek, Ç., Kaya, T. & Öztürk, Y. M. (2019). Bazı Değişkenlere Göre Öğrenci Sporcuların Ahlaki Karar Alma Tutumlarının İncelenmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17 (4), 172-180.
- Büyüköztürk, Ş. (2020), “*Sosyal bilimler için veri analizi*” *El Kitabı* (28. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Brady, L. (2010). *Classroom-based practice in values education*. In T. Lovat, R. Toomey, and N. Clement, (Eds.). *International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing*. New York, Springer, 211-224.
- Basım, H.; Argan, M. (2009). *Spor yönetimi*. Detay Yayıncılık Ltd. Şti. 1. Baskı, Ankara.
- Caz, Ç., & İkizler, H. C. (2019). Üniversite öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranış düzeyleri ve demografik özelliklerle ilişkisi. *Spor Eğitim Dergisi* 3 (1): 25-35.
- Çalayır, Ö., Yıldız, N., Yaldız, Ö. & Çoknaz, H. (2017). Hokey müsabakalarına katılan sporcuların beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 27-37.
- Carr, D. (2000). *Moral formation, cultural attachment or social control: what’s the point of values education?* *Educational Theory*, 50.
- Cevizci, A. (1999). *Orta çağ felsefesi tarihi*. 1. baskı, Bursa, Asa Yayınevi.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi*. İstanbul: Kibele Yayınları.
- Çamlıyer, H. (1997). *Çocuk hareket eğitimi ve oyun*, Manisa, Can Ofset.

- Çoban, B., & Nacar, E. (2010). *Okul öncesi eğitimde eğitsel oyunlar*. 2. baskı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve davranışı*. İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Demirhan, G. (2005). *Okul spor eğitimine güncel bakış*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.
- Doğan, G. (2007). *Türk eğitim sisteminde değer sorunu*. Okul ve Değerler İçinde Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları. 615-633.
- Doğar, Y. & Yağmur, M. (2019). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı etkisinin incelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). *Journal of History School*, 43, 1651-1665.
- Erdemli, A. (2008). *Spor yapan insan*, İstanbul: E Yayınları
- Erkal. M. E. (1986). *Sosyolojik açıdan spor*, Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yayınları
- Erkal, M. E., Güven, Ö., & Ayan, D. *Sosyolojik açıdan spor*. 3. baskı, İstanbul, Der Yayınları, 1998.
- Esentaş, M., Güzel, P., Özbey, S., & Çelik, E. (2018). Mega spor organizasyonları sporcularının gözüyle olimpiik hareket ve olimpizm algıları. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3 (4), 32-47.
- Esentürk, O. K., İlhan, E. L., & Celik, O. B. (2015). Examination of high school students' sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health*, 15 (2), 627-634.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss third edition*. SAGE Publications. UK: London.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. 3.baskı, Ankara, Pegem Akademi.
- Fişek, K. (1998). *Dünyada ve Türkiye 'de spor yönetimi*. 2. baskı, Ankara, Bağırhan Yayınevi.
- Georgiadis K., (2003). Sport, school and olympic education, IOA Report on the IOA's Special Sessions and Seminars, *Ancient Olympia*, Greece, 367-374
- Guttmann A., (2002). *The olympics: a history of the modern games*, Chicago: University of Illinois Press, 3.
- Goldstein, J. D., & Iso-Ahola, S. E. (2006). Promoting sportsmanship in youth sports: perspectives from sport psychology. *Journal Of Physical Education, Recreation & Dance (JOPERD)*, 77 (7), 18-24.
- Gömleksiz, M. N. (2007). *Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları*: Elazığ ili örneği. Okul ve Değerler İçinde. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları. 727-633.
- Grace, L., M. (2003). "Scholastic parent and child". 10, (6), 68.
- Grössing, S. (1991). *Beden ve spor-hareket*. I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G. & Kurtipek, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde fair play kavramı. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 4 (2), 430-438.
- Güllü, S. (2018). Sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimleri üzerine bir araştırma. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor*. 13 (18) 190-202

- Güllü, S., & Şahin, S. (2018). Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 13 (18) 705-718.
- Günay, M., & Cicioğlu, İ. (2001). *Spor fizyolojisi*. 1. baskı, Ankara, Gazi Kitapevi.
- Gürpınar, B., & Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 3 (1), 171-176.
- Güvendi, B., Işım, A. T., Özdemir, H., & Altıncı, E. E. (2019). Investigation of secondary school students' attitudes toward violence with physical education lessons' sportspersonship behaviours. *The Journal of Eurasia Sport Sciences and Medicine*, 1 (1), 1-9.
- Güzel, P., & Özbey, S. (2012). IOC Olimpik dayanışma programları ve Türkiye Milli Olimpiyat komitesi (TMOK) uygulamaları. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 3 (1).
- Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M., Hacıcaferoğlu, B., & Karataş, Ö. (2015). Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(Special Issue 4), 557-566.
- Harrison, J. M., Blakemore, C. L., & Buck, M. (2001). *Instructional strategies for secondary school physical education*, Boston, McGraw Hill Book Company.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30 (2), 169-202.
- Hazar, M. (1996). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Ankara, Tutibay Yayınları.
- Himmetoğlu, B. (1989). *Rekreasyon nedir? Turizm yıllığı*. Ankara, Turizm ve Kültür Bakanlığı Yayını.
- Ishii, M. (2010). *Implementing character education at public schools, Focusing on Sathya Sai Education in Human Values: A Casestudy of Sathya Sai School, Leicester, U.K. and India*. Unpublished. (Doctorate Thesis). California, Saybrook University.
- Iso-Ahola, S. E. (1980). *The social psychology of leisure and recreation*. Dubuque, IA: Brown.
- İnel, O. (1996). Adsorption of monovalent cationic dyes on some silicate. *Turkish Journal of Chemistry*, 20 (4), 276-282.
- Kant, I. (2009). *Eğitim üzerine*. (Çeviri: A. Aydoğan). İstanbul, Say Yayınları.
- Kantar, Ş. (2014). *İlköğretim 4 ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde 100 temel eser yoluyla değerler eğitimi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi). Konya. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 372166).
- Karaca, Y. (2020). *Sporda zorbalık bölümü*. Sporda Yeni Akademik Çalışmalar 6. Gece Kitaplığı.
- Karakuş, İ. (1997). *Türkçe ad bilim (Onomastik) 'de hayvan adları*. Erdem, 27.Sayı, 1143-1152.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasüleymanoğlu, A. (1995). *Yeni boyutlarıyla spor*. Ankara, Ozan Dağıtım. 21.
- Karren, J. (2017). *Die bedeutung von bewegung für die kindliche entwicklung und deren förderung am praktischen beispiel einer mutter-kind-ag in der hardtstiftung*.
- Kayısoğlu, N. B., Altıncı, M., Temel, C. & Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 1045-1056.

- Kenyon, G. S. (1968). Six scales for assessing attitude toward physical activity. *Research Quarterly*, 39, 566–574.
- Kerschensteiner, G. (1954). *Karakter kavramı ve karakter terbiyesi* (Çeviri: H. Fikret Kanad). Ankara, Örnek Matbaası.
- Keten, M. (1974). *Türkiye’de spor*. Ankara, Ayyıldız Matbaası.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu yönetiminde etik ve bir sorun alanı olarak yozlaşma*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Kılıçgil, E. & Partal, M. (2003). Süper ligde oynayan bir futbol takımı taraftarlarının şiddete neden olan tahrik olma unsurları üzerine bir araştırma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 43-52.
- Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1): 96–114.
- Koç, Y. & Tamer, K. (2016). A study on the sportsmanship behaviors of female students in physical education course according to different variables. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (2).
- Koç, Y. & Güllü, M. (2017). Research into sportspersonship behavior of highschool students in physical education course in terms of somevariables. *Spormetre*, 15 (1), 19-30.
- Koç, Y., & Yeniçeri, S. (2017). An investigation of the relationship between sportsmanship behavior of students in physical education course and their respect level. *Journal of Education and Training Studies*, 5 (8), 114-122.
- Koç, Y. & Seçer, E. (2018). Spor bilimleri alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin sportmenlik davranışları ile saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (2), 247-259.
- Kottak, C. P. (2014). *Cultural anthropology*, New York: McGraw Hill. Linton, R. (1998). *The Cultural Background Of Personality*. London: Routledge.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Kurt, İ. (2016). *Eğitim felsefesinin mahiyeti, fonksiyonu ve geleceğine ilişkin bir inceleme*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 433845).
- Kuru, E. 2000. *Sporda psikoloji*, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtcıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimi ve schwartz değer kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 115 (45), 59-76.
- Kuter, F. Ö. & Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 75-94.
- Kuter, F. Ö. & Öztürk, Y. (2012). Türkiye’de raket sporları alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Sport Sciences*, 7 (2), 46-58.
- Kymlicka, W. (2004). *Çağdaş siyaset felsefesine giriş*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Lakshimi, C. (2009). Value education: an indian perspective on the need for moral education in a time of rapid social change, *Journal of College and Character*. 10 (3).
- Loland, S. (2002). *Fair play in sport. A moral norm system*. London and New York: Routledge.
- Larson, D. (1975). Youth sport programs. *Sport Sociology Bulletin*.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2009). *Values education and quality teaching*. USA, Springer.

- Mangiafico, S. S. (2016). *Summary and analysis of extension program evaluation in R, version 1.18.1.*, Rutgers Cooperative Extension, New Brunswick, NJ.
- McCrary, J. H. (1999). *Children's heroes and heroines: developing values manifested through artwork.*
- Mehmedoğlu, U. (2006). *Gençlik, değerler ve din. Küreselleşme, ahlak ve değerleri*, İstanbul: Litera Yayıncılık.
- MEB, (2003). *İlköğretim kurumları yönetmeliği*, Tebliğler Dergisi. 2552.
- Muratlı, S. (1997). *Çocuk ve spor*. 2. baskı, Ankara, Bağırhan Yayınevi.
- Nutku, U. (2011). *Değerler bütününde mekân değeri*, Tarihe Yön Veren Bursa Kitabı, Bursa: Bursa Kültür A.Ş.
- Nirun, N., & Özönder, C. (1990). *Türk sosyo-kültür yapısı içinde âdetler, örfler, görenekler, gelenekler, millî kültür unsurlarını üzerine genel görüşler*. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu anadolu bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Journal of International Social Research*, 2 (8).
- Özbaydar, S. (1999). *İnsan davranışının sınırları ve spor psikolojisi*. Ankara, Altın Kitaplar Yayınevi.
- Özbey, S., & Güzel, P. (2009). Uzun dönemli olimpiik eğitim programlarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*. 20 (4), 117-131.
- Özbey, S. & Güzel, P. (2009b). *Olimpiik değerler ve Olimpiyat oyunlarının değişen yüzü*, Yeni Dünya Düzeninde Olimpizm Sempozyumu, Ankara.
- Özbey, S., & Güzel, P. (2011). Olimpiik hareket ve kadın. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (25), 1-18.
- Özdenk, S. (2020). Genç sporcuların beslenme okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi (Sinop İli Örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 2 (2), 121-129.
- Özer, A., Gürkan, A. C., & Ramazanoğlu, M. O. (2000). Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*. 54-55.
- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Sportmetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 49-53.
- Polat, M. (2010). Küreselleşen dünyada değerler ve eğitim arasındaki bağ: Değerler eğitimi heterojenleşen toplumda birlikte yaşamaya etkisi. *Marife*. (1), 143-155.
- Powney, J., Cullen, M., Schlapp, U., Glissov, P., Johnstone, M., & Munn, P. (1995). *Understanding values education in the primary school*. In The Scottish Council for Research in Education Report 64.
- Proios, M. (2011). Relationship between student perceived conduct in physical education settings and "Unfair" play. *International Journal of Applied Sports Sciences*, Vol. 23, No. 2, 421-440.
- Sanchez-Diaz, A., Gonzales, I., Arellona, M., & Moreno, S. (1998). The Cdk inhibitors p25^{rum1} and p40^{SIC1} are functional homologues that play similar roles in the regulation of the cell cycle in fission and budding yeast. *J Cell Sci* 111 (Pt 6):843-51
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: *Giresun Eğitim Fakültesi Örneği*, *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3 (10): 73-88.

- Satcher, N. D. (2006). *Social and moral reasoning of high school athletes and non-athletes*.
- Schermerhorn, J.R., Hunt, J.G., Osborn, R.N. & Uhl-Bien, M. (2011). *Organizational behavior, experience, grow, contribute*. New York, John Wiley and Sons.
- Shields, L., Pratt, J., Davis, L., & Hunter, J., (2007). *Family-centered care for children in hospital* (Review). The Cochrane Library, 1: 1-27 doi: 10.1002/14651858.CD004811.
- Schwarz, R. (2014). *Frühe bewegungserziehung*. München, Ernst Reinhardt Verlag.
- Sciarabba, D. (2012). *Sports and competition in higher education: A search for values and ethics*. Forum on Public Policy Online, (02), 1-16.
- Seçkin, H. (1990). *Boş zamanları değerlendirme ve spor*. İstanbul.
- Stornes, T. Ommundsen, Y. (2004). Achievement Goals, Motivational Climate and Sportpersonship: A Study of Young Handball Players. *Scandinavian Journal of Education*; 48 (2): 205-221.
- Soyer A., & Balta E. (1996). *Hekimlik. Tıbbi etik ve insan hakları*. Uluslararası ve Ulusal Belgeler. Türk Tabipler Birliği. 5-6. 20.
- Sönmez, S. (1999). *Prof. Dr. Mümtaz Turhan ve eğitimle ilgili düşünceleri*. Erzurum, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Serarslan, M. Z. (1987). *Spor sosyolojisi*. Ders Notu.
- Stephens, D. E. (1993). *Goal orientation and moral atmosphere in youth sport: An Examination of Lying Hurting and Cheating Behavior in Girls Soccer*. (Doctorate Thesis). Berkeley: University of California.
- Şahin, M. (2005). *Spor eğitimi sürecinde etik değer sorunu*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.
- Otrav, N. (2005). *Sporun sosyalleşmeye etkileri*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa.
- Özgülven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*, Ankara: Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi.
- Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*, Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Öztürk, I. (2010), "A literature survey on energy-growth nexus", *Energy Policy*, vol. 38 (1), 340-349.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (Sixth ed.)*. USA: Boston, Pearson Education Limited.
- TDK, (2019). *Türkçe sözlük*. 6. basım, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan, M. (1991). *Toplumsal ve kültürel değişim*. Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayını.
- TMOK, (2004). *Spor kültürü ve olimpiik eğitim kılavuz kitabı*, İstanbul.
- Turhan, B., Er, G., Çam, İ., & Er, N. (2005), *Okullarda yarışmalı sporlara analitik yaklaşım*, Spor Eğitiminin ve Performansının Felsefi Temelleri Sempozyumu, Manisa
- Titus, D. N. (1994). Value education in american secondary schools. www.eric.ed.gov. ERIC Document No: ED 381423.
- Türkmen, M., & Varol, S. (2015). Beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışı oluşturma etkisinin belirlenmesi:(Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 42-64.

- Ulukan, M. (2021). Farklı dövüş sporu yapan öğrencilerin sportmenlik yönelim düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 5 (1), 52-62.
- Yazıcı, S. (2007). Değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*. 66 (11).
- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Ankara, 1 (5).
- Yetim, A. (2005). *Sosyoloji ve spor*. Ankara, Morpa Yayınları.
- Yetim, A. (2006). *Sosyoloji ve spor*. İstanbul. 129-210.
- Yıldıran, İ. (2005). Fair play eğitiminde beden eğitiminin rolü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10 (1), 3-16.
- Yıldıran, İ. (2011). Fair play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16 (4), 3-18.
- Yoesting, D. R., & Burkhead, D. L (1973). Significance of childhood recreation experience on adult leisure behavior. *Journal of Leisure Research*, 5.
- Yüksel, Y., Hekim, M., & Gürkan, O. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinin sağlıklı yaşam davranış biçimlerinin fiziksel aktiviteye katılım ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. III. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Zimmer, C. (1998). *At the water's edge*. Macroevolution and the transformation of life. ix+290 pp. New York, London, Toronto, Sydney, Singapore.

Ekler

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ

Değerli Katılımcı;

Ortaokul öğrencilerinin sportmenlik davranışlarının incelebilmesi için bilimsel bir çalışma planlanmıştır. Bu çalışmanın doğru ve güvenilir sonuçlar verebilmesi sizlerin soruları kendi durumunuzu dikkate alarak yanıtlamasına bağlıdır. Bu anket; Kişisel Bilgi Formu, Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

İlginiz ve katkılarınız için teşekkürler...

1. Cinsiyet	() Kadın	() Erkek
2. Sınıf	5.Sınıf ()	6. Sınıf () 7.Sınıf () 8. Sınıf ()
3. Annenin Eğitim Düzeyi.....		
4. Babanın Eğitim Düzeyi.....		
5. Beden eğitimi dersinde en fazla ilgilenilen spor branş.....		
6. Bir Kulüpte Sporçuyum Evet () Hayır () / Evet ise hangi branş.....		
7. Okul Takımında oynuyorum / Evet ise hangi branş.....		
8. Okul başarı durumu	Düşük ()	Orta () Yüksek ()

Ek 2. Anket

“BEDEN EĞİTİMİ DERSİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI ÖLÇEĞİ”

AÇIKLAMA

Sevgili öğrenciler aşağıda beden eğitimi derslerindeki muhtemel durumlarla ilgili cümlelere yer verilmiştir. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz. **Sizin** o davranışı hangi sıklıkla gerçekleştirdiğinizi cümlelerin karşısındaki kutucuğu yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. **Cevap verirken sadece Beden Eğitimi derslerini göz önünde bulundurunuz.** Cevap seçenekleri arasında doğru ya da yanlış cevap yoktur. Anket sonuçları sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Cevaplarınız saklı tutulacaktır.

Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği		Her Zaman	Çok Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
Beden eğitimi dersinde...						
1	Oyunda rakibim düşerse kalkmasına yardım ederim.	5	4	3	2	1
2	Oyunun sonunda yenilen arkadaşlarımın fazla üzülmemesi için onları rahatlatırım.	5	4	3	2	1
3	Oyun esnasında rakibin dikkatini bozmak için değişik sesler çıkarırım.	5	4	3	2	1
4	Heyecanlanıp oyun kuralına uymadığımda rakibimden özür dilerim.	5	4	3	2	1
5	Beden topu kurallara uygun olarak almayan rakibimden ben de topu aynı şekilde almaya çalışırım.	5	4	3	2	1
6	Oyunda, rakibimi durdurmak için sakatlamayı göze alıp faul yaparım.	5	4	3	2	1
7	Yenildiğim zaman rakip kim olursa olsun onu tebrik ederim.	5	4	3	2	1
8	Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.	5	4	3	2	1
9	Eğer rakibimin haksız yere cezalandırıldığını görürsem, durumu düzeltmeye çalışırım.	5	4	3	2	1
10	Oyunda öndeysem, vakit geçirmek için topu sahanın ya da bahçenin dışına atarım.	5	4	3	2	1
11	Oyun arasında rakibimle içeceğimi veya yiyeceğimi bölüşürüm.	5	4	3	2	1
12	Öğretmenim olmasa bile öğretmenimin görevlendirdiği kişinin kararlarına saygı duyarım.	5	4	3	2	1
13	Rakip takımında bir oyuncu başarısız hareket yaptığında onunla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
14	Topu olmayan arkadaşımın topumu paylaşıyorum.	5	4	3	2	1
15	Yendiğim zaman karşı takım oyuncusuyla dalga geçerim.	5	4	3	2	1
16	Bir rakip incindiğinde, oyuncunun yardım alabilmesi için oyunun durdurulmasını isterim.	5	4	3	2	1
17	Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim.	5	4	3	2	1
18	Yenildiğim zaman başarısız olan takım arkadaşlarımı suçlarım.	5	4	3	2	1
19	Kazansam da kaybetsem de oyundan sonra rakip takım oyuncusu ile el sıkışırım.	5	4	3	2	1
20	Kazanmak için gerekirse hile yaparım.	5	4	3	2	1
21	Rakibim güzel hareketler yaptığında onu güzel sözlerimle veya elimle tebrik ederim.	5	4	3	2	1
22	Rakibimin gözünü korkutmak için topa sert müdahale ederim.	5	4	3	2	1

Ek 3. Veli Onam Formu

Veli Onam Formu

Sayın Veli,

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor alanı yüksek lisans tezi kapsamında “Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Derslerindeki Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi” başlıklı araştırmayı yürütmekteyiz. Araştırmamızın amacı çocukların beden eğitimi ve spor derslerindeki sportmenlik davranış puanlarının düzeylerini incelemektir. Bu amaçla çocuklarınızın ilgili anketi doldurmalarına ihtiyaç duymaktayız.

Katılımlarına izin verdiğiniz takdirde çocuğunuz anketi dolduracaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Çocuğunuzun dolduracağı anketlerde cevapları kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahiptir. Anketleri doldurarak bize sağlayacakları bilgiler çocukların sportmenlik davranışlarının ölçülmesine önemli katkıda bulunacaktır. Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini veya telefon numarasını kullanarak bize yöneltebilirsiniz. Saygılarımızla,

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ÖKTEM

Öğrenci: Mehmet Fatih IŞIK

Bayburt Üniversitesi, Bayburt

Tel:

E-posta:

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz.

A) Bu araştırmada tamamen gönüllü olarak çocuğum’nın katılımcı olmasına izin veriyorum ☐ izin vermiyorum ☐

B) Çalışmanın istenilen zaman yarıda kesilip bırakabileceğini biliyorum ve verilen bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum ☐ Kabul etmiyorum ☐

Veli Adı-Soyadı:

İmza:

Ek 4. Ölçeğin İzni

Sayın Mehmet Fatih IŞIK,

2013 yılında geliştirdiğim “Beden Eğitimi Dersinde Sportmenlik Davranışı (BEDSDÖ)” ölçeğini çalışmanızda kullanmanıza izin veriyorum. Ayrıca her türlü desteği vermeye hazır ve memnun olacağımı belirtmek isterim. 24.11.2020

Doç. Dr. Yakup KOÇ

Ek 5. Etik Kurul Onayı

T.C. BAYBURT ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

Karar Sayısı : 2021/57

Karar Tarihi : 12/03/2021

Oturum Sayısı : 05

Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından, Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nün 08.03.2021 tarihli ve E-93265200-302.08.01-8793 sayılı yazısına istinaden, Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencilerinden Mehmet Fatih IŞIK 'ın "Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Derslerindeki Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi" başlıklı tez çalışması üniversitemiz etik kurulu tarafından incelenmiş olup, toplantıya katılan kurul üyelerince araştırmanın etik ilkelere uygun olduğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Murfu TÜRKMEN
Kurul Başkanı

Özgeçmiş

..... yılında’da doğdu. İlköğretim ve lise öğrenimini’da tamamladı. yılında Üniversitesi’nden mezun olduktan sonra aynı seneÜniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Lisansüstü eğitime başladı. 2 ders dönemini burada tamamladıktan sonra Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalına yatay geçiş yaptı. Bunun yanı sıra yılında özel spor salonlarında antrenörlüğü yapmaya başladı ve yapmaya devam ediyor.

